

Somari

1 figuras

Joan-Pèire Cazot, *L'ataüic de Jean Genet*
Sarà Laurens, *L'òme-Granolha*
Tretze, *'Quò fa tot rotge lo ser (2)* Goldorak
Olivier Deck, *Lo dider de la Tabèrna*
Stèu Lombardo, *Lei fadas,*
Sant Joan

2 los jòcs

Frederic Sudupé, *Al-Shā-Mat*
Gui Matieu, *Escaquièrs*
Sonnets per la pluèja
Guilhèm Joanjòrdi, *Lo jòc dab lo chivau*
Pèire Venzac, *La C.D.F. Jornal (1969-2019)*
Renat Duran, *Lo scenari de l'estiu*
Joan-Pèire Tardiu, *Piercings*
Denis Castagnou, *Castanhadas*

3 germanor

els nostres classics: Jacint Verdaguer, *Lo liit d'espines*
Daniel Martínez i Ten, *Llibre de silencis*

4 cronicas

lenga : Joan Fulhet, *A prepaus d'unas ipercorreccions*
relevadas dins la pròsa occitana d'ara

libres: per Felip Gardy, Pèire Venzac, Xavier Bach e
Olivier Lamarca

novèlas

imatge: Joan-Loïs Fauthoux

Dessenh: Joan-Lois Fauthoux

A decorative graphic element consisting of a dashed black line that starts from the left and extends to the right, ending under a solid gray rectangular block. The word "figuras" is positioned above the gray block.

figuras

L'ATAÜC DE JEAN GENET

Te vèsi, ombrejat de lutz serva, mas liure,
 ambé tos ponhs de carn e tos cretges de siure.
 Te vèsi, embugat de foliá-recaliu,
 dubrir mans, barrar pòts, e caminar romiu,
 pès-descauç dins la carce e nauchièr en espèra.
 Te sènti, atalentat de tota fam sus tèrra,
 quichant lo cadenàs sens tibar los pecols.
 Entre los presonièrs, siás milanta. Siam sols.

Te vèsi quora vas, rufa velhada d'arma,
 partatjar las ansiás d'un jovent fins a l'arma,
 condemnat a la mòrt coma un Crist-maufatan,
 e bel a ne'n morir sus son pitre de sang.
 Lo rebat de sos uelhs dins tos uelhs fa que siscla
 lo darrièr crit de vida, avans l'escur que giscla.
 Trenca lo cèl d'aquel raubador de vint ans.
 Siás dins ton ombra, tu. La destal de tas mans
 despoderada pels ligams, es poderosa
 per la Revòlta Autisma e l'enarcada blosa.
 Pissas tencha, sang negre, e cel, e sal, e mel,
 dins l'aubre d'un còs blanc sens fuèlha ni ramèl.

E puèi dins una mar d'onça, abras lo recòrd
 del batedís inacabable de ton còr
 estrifat d'una espina e d'una ancora blava.
 Fas avant, apòstol-pirata que desclava,
 tatoat amb los Zodiacs, colòbre de l'Eon,
 sus ton còs silenciós, jos ton cap de leon.
 Luenh dins tu, lo Defòra es ara un fuòc d'espilla,
 e de lo téner quiet, ton ventre se i òupila.
 Eime insolat e pèu de caco, as de traucar
 a travers dels barrèus, dels portals. E encar
 enfre totas parets, dins un bruch de sarralha,
 vas t'enclaire al mitard, cotèl que t'enmiralha.

D'unis son que cridal, escòrna, udolament.
 Tu, d'entre lo clapàs, t'auras. E pasmens
 ton estre es en batèsta, e mai te desconsolas
 d'anar sol, a-de-còps, e de còps dins las folas,
 mentre que ton grasal e ton chale segret
 es l'amistat bessona e l'Argò sens regret.
 Es la primièra crotz, sèrp d'Aram, que te i estiras.
 Dins l'Erme sens color, tu fas, tu vòs, tu miras.
 E un jorn escriuràs, d'amb las fonts de la votz,
 la paraula que liga e lo Tu e lo Vos.

Avem pas d'estelam, franc del tust dins la ment,
avem pas que la gàbia mascla del present,
los arcàngels en blaus que pòrtan sas escalas,
e los camins d'ennaut, e las aglas sens alas,
e los luchaires de tantes monds, groadís
lisc coma o es lo peis, resquilhant dins lo visc.
La susada mesclada es la Comunion santa
entre los Filhs de l'Ome. E la carn qu'asimanta
lo senh prigond, e las planetas barrullant,
apasiman la jòia en un morir brullant.

... En amont d'un bauç espinós que tan t'agrada,
Vers l'aiga qu'un borbolh de viure a bolegada,
Miegterrana, ta tèrra, e los umans, ta mar,
dins un vonvon ont cada alen es d'oltramar,
ton cendrum es quichat, argèli per terralha.
De companhs de ton nom, al prèp, son en varalha.
Veguèri, sens cercar, lo tiu tombèl de lum,
al dogan de la vila, entremièg blau e fum.
Siás encaulat de fresc coma las autras tombas
amb ta cifra d'escrich. Mas lo gorg que tresplombas,
ennega ta memòria en l'esposc del salanc.
Passèri la barrelha, èbri de tan de blanc.
Un pescaire escarrabilhat, cap a las ersas,
amb d'uelhs de lugran negre e péus de nuechs estersas,
m'agachèt, tot en agachar lo fuòc del temps.
E me'n anèri, mut, entre temple e crestenc.

Nòtas

Vers 5. Nauchièr : coma Caron. E tanben la recurréncia dau tema dau *marin* en cò de Jean Genet.

Vers 9 a 16. Veire lo poèma " Le condamné à mort " de Jean Genet.

Vers 25-26. L'òme de la testa de Leon, marcat dels signes del Zodiak, e enrodat per la Sèrp divenca, representa lo Temps Eternal (figura del vuege) nomenat Aiòn (grec) o Eon (latin), dins lo culte de Mitra (aquela sèrp de Mitra es assimilada al Drac dins lo *Pouèmo dóu Rose*).

Vers 29 . Insolat : insolé (marqué, révélé par le Soleil).

Vers 32. " Tu vas t'enterrer au mitard, tranchoir de tes reflets " (traduction proposée)

Vers 38. La nau Argò dels Argonautas.

Vers 39. La Sèrp d'Aram, mandada per Yawé dins l'Erme del Sinai per garir las nafraduras (*Ancian Testament*, episòdi de la vida de Moïse).

Vers 41-42. Son escriure ven de sa vida.

Vers 45 e seguents : imatge, entre d'autres, de l'Escala de Jacòb, que s'a-pond a de gents vertadièrs, vists e rescontrats per Jean Genet e per cadun.

Vers 53 fins a la fin. La tomba de Jean Genet es dins la banlega paura d'una ciutat de Marròc, al miègjorn de Tanger, jost en subre de la mar. Al mitan d'un cementèri comun. Mas es sempre encalada de blanc. Es una mena de luòc de romavatge un pauc segret, dins un siti a l'uncòp treviau (i a de molons d'escobilhas tot a costat, de mond que passan de lònnga...) e espe-taclós, al ras d'un bauç que tomba sus l'immensitat de la mar.

L'ÒME-GRANOLHA

Un frelhadís de coton, un pauc de polvera per lo morre; dins lo miralh rodejat d'ampolas electricas, son image afortit li sorrís.

Lo lum cru e lo maquilhatge escafan çò que se deu pas veire. La cinquantena ben passada, lo Sénher Meteò marca encara plan a l'antena.

- Aimat, sul platèu dins dètz minutas !

Aqueu pichòt repic, fa mai de vint ans que l'ausís. Son rebat li sorrís un darrièr còp, ufanós de sa victòria precària. La pichòta sansònha, l'ausirà encara de longa. Cengla sa carvata d'un biais o d'un autre... La nogariá sus la tèsta s'èra la darriera mòda. Lo secret de l'eternitat dins l'estranha lucarna es d'èstre net dau pè au cap, d'avèdre un joiós sorire de susfàcia e una resèrva de galejadas politicament correctas.

Quita la lòtja, traversa lo corredor per passar coma de costuma per l'estudiò de realisacion. Dins l'escuresina, vei la paret luminosa de cent fenestrons que presenta un imatge multiplicat. Dins de centenats de milièrs d'ostaus, un milion de parelhs d'uèlhs fan lo mediator per de centenats de milions d'enclosquejats.

Una còla de sordats negres encasquetats s'afanan au pè de la Muralha de China mediatica, bastida de bocaus que difusan de fais de lum alternatius. Dins cada bocau, un nadaire sosmarin bufa una miliassada de botiòlas en rasim. Aqueu sembla que vòle dins lo blau prigond e luminós; amb una lentor de pantalais, la man negra s'enfonza un milierat de còps dins la falha. Per davançar, li cau s'encaucar ai traucs de la cròta qu'explòra. Es l'ora d'*Aqua*, lo documentari marin.

Rai. Es pas l'ora de detalhar lo pescalhum. Aimat s'esfòrça de se concentrar. Dins sa tèsta, torna veire çò que va barjacar; de mòts badinaires qu'aima perdequé son leugièrs, arropits e tot parius a aquelei d'ièr, o d'ièr delà... Dins cinc minutas, es la meteò. Sarà eu, Aimat, que se trobarà a la plaça dau nadaire. Semblarà que siá per totei davant sa mapa de França. En realitat, s'afanarà davant una tela blava. Es çò que li agrada lo mai dins aqueu mestièr: lei farfantèlas. Èstre au mitan dei sorelhs, dei lunas plenas o vuèjas, dei moscas blancas, dei nívol, dei pluèjas e dei grats de temperatura, aquò's de mascariá ! Tota la cosmogonia audiovisuala d'un bocau de veire convencionau.

Saqueja la tèsta. A pas longtemps agachat la paret dei fenestrons e ja, leis uèlhs li fan mau. Subte, una altra dolor lo ponh. Sus lo costat d'esquèrra. Lo metge li aviá dich. Una pilula en cas de problèma. Lo metge, es eu que desvèria Aimat amb sei conselhs e sei galejadas:

- Amb lo mestier vòstre, Sénher Galhard, cau pas s'estonar se la maquina trantalha entre la pluèja e lo bèu temps !

Per Aimat, faire d'umor sus lo platèu es la marca de fabrica, lo logò...Mai aquò vau pas dire que leis autrei (a començar per lo metge) pòdon se trufar dau mestier sieun. Se fòravia. Adoncas, la pilula. Lo tube dins la pòcha. Aimat lo dubrís. N'i a una de pilula qu'es demorada cunhada; Aimat pica lo tube contra sa pauma per la faire davalar. Marcha pas. Aimat renóncia, sospira e seis uèlhs se pausan sus lo nadaire dau fenestron e sei gèstes lents, liures e gracioses.

Lo meteís nadaire desapareís darrièr un nívol argentat de peisses e lei mòts dau generic que desfialan en barras. Aimat lo vei s'escapar dau fons de l'aiga sorna fins a la lutz dau subreplan, fins au sorelh. Mai sus la mapa en una dimension qu'es pas qu'una tela blava, i a ren... Òm s'esquicha a pujar e davalar l'escala de la sequéncia meteò. Quant d'annadas encara ? Quant de milierats de pilulas, de botiòlas d'aire solide ?

- Aimat ! Es l'ora !

Es l'ora. Concentracion. Sus lo platèu, lo sorrire abituau per lei colègas. Enfin, la tela-mapa. Agacha davant eu lo monitor que lo mòstra tau coma va aparéisser per lo fenestron, au mitan dau pais constelat de sorelhs e de nívol, puèi se plaça fàcia a l'uèlh cairat que va sasir e espandir l'image sieun.

- Antena dins cinq minutas...Quatre...Tres...Doas...

Lo lum creís. Es normau, mai per lo premier còp sembla tròp fòrt per Aimat. Quicòm tusta contra son pitre, quicòm que sembla qu'ensage de sortir d'eu-meteís. Per lo premier còp, Aimat arriba pas a se remembrar son tèxt. Lei mòts s'enfugisson.

Uèi faguèt marrit temps e deman encara mai...La seguida es estofada per lo bruch de metronòmi dins seis aurelhas. Uèi faguèt marrit temps e ièr...E deman...

- Una...

Aimat pèrd lo fiu. Aqueu bruch li trauca lei timpans. D'ont ven ? Dau platèu ? Van balhar l'antena !

La lutz davala sus Aimat. Ara son image es pres e fracturat. Es de dirècte, nom de Dieu!

- Bonjorn...Uèi...

Mai ara sentís que lo bruch ven pas d'en defòra mai d'en dedins. Ara son de còps de martèu que rebombisson contra son pitre.

- Desencusatz...

L'alenada li manca. Cau que s'apuège sus la mapa, lo cap bas per cercar d'aire. Per lo primièr còp de sa vida, Aimat podrà pas contunhar. Se vira fins a l'uèlh negre. A costat, un fenestron isolat li mòstra un besson perdut dins un país qu'existís pas.

- Desencusatz...Pòde pas mai...

Èra de dirècte.

Dins de milierats d'ostaus, passa una pagina de publicitat mentre que, en dessota, se desvòlza l'anóncia de costuma: "Desencusatz-nos per aqueu destorbi independent de la nòstra volença".

'QUÒ FA TOT ROTGE LO SER (2)

Goldorak.

Èra lo robòt "invencible", aquel que defendiá la Tèrra contra los envasidors que venon del pus fons de l'Univers. Èra arribat tot sol, d'una planeta, de plan lenc. Èra lo brave Actarus que lo menava. Mas un jorn Actarus vegèt que la luna èra roja. Sabèt que las tropas de Vegà anavan atacar. E lo professor Procion anèt veire al telescòp electronic. Actarus aviá rason. Los missils arribavan. Venusià aimava Actarus.

•

M'aimas, qu'es aquò ?
 Daissa-me dintrar, qu'es aquò ?
 Jèsus-Crist, qu'es aquò ?
 T'aimi, qu'es aquò ?
 Cinc minutas encara, qu'es aquò ?
 Ma man per ton morre, qu'es aquò ?
 N'i a que me dison, qu'es aquò ?
 Los extra-terrèstras, qu'es aquò ?
 Ai votat, qu'es aquò ?
 Ai pas votat, qu'es aquò ?
 Lo bricolatge, qu'es aquò ?
 Vau plan, qu'es aquò ?
 Soi un revoltat, qu'es aquò ?
 Soi pas revolucionari, qu'es aquò ?
 Una novèla autò, qu'es aquò ?
 Soi una artista, qu'es aquò ?
 Ai crompat, qu'es aquò ?
 Una istòria pas complicada, qu'es aquò ?
 Un conselhèr, qu'es aquò ?
 Los que son ja tos amics, qu'es aquò ?
 Una serada amb de gents, qu'es aquò ?
 Tres oras quaranta-uèit, qu'es aquò ?
 Un president, qu'es aquò ?
 Vencarem, qu'es aquò ?
 Ai agut léser, qu'es aquò ?

LO DÍDER DE LA TABÈRNA

amic mon veire es vueit

m'as dit que l'escurada
serà nòsta acompanha
que m'as dit que shens d'era
la vin a pas nat gost

...

doman a las arenas
lo mon frair va se bàter

e coneishs la color
de la sang deu ton frair ?

mon frair m'o sui portat
dens los braç
esquiçat
ò
esquiçat

los colhons darrigats
la gauta obèrta

e coneishs lo roge
de la sang deu ton frair
quan riula sus los còrns
e dens tos dits ?

LEI FADAS

A Mirelha Bonetto

Tot-un, Walt Disney a sempre donat un image just dai fadas, quora finda lei mostrava ren que vielhas. Nosautres d'amont, òu sabèm pura, que son pas ben autas, lei fadas, que son pas tant laugieras qu'aquò. D'ai mascas, aí, n'i a de totei mèrças, marrias o bravas, nenòias o finas¹, d'unas, gran-belei fremas, que son pròpi de sartaiassas, d'autras, coma de vielhs estòca-fics, que fan lei mai bravas mairinas dal país. Despènde, coma embai fremas. Tant-tot-un, non se cal enganar, lei mascas, pi, son ren que de fremas bònas a enmascar, a desmascar, a far, a refar, a se far, a se refar, a mariar² de parpalhons negres embe de luernas blu, a cueire de sopas de t'aranha o a se ténher lei labras, quora leis an eissuchas, dal suc de maóssias e d'amoras. M'anatz pi dire qu'es ja bel, mas sabètz, per un masc vielh coma ieu, que n'ai tant vist, me'n carria sortir de novelas, dal pairòl, per me far impression, un elixer de vita, per exemple, mas d'aquel que fague ren dormir. Dont n'ero, pi ? Aí, tot aquò per parlar de lei fadas. La mieu paura memòria me perde, corpatàssio d'una digression l'autra.

Lei fadas, doncas, se divisan ren qu'en doas raças, lei bònas fadas e lei fadas dals traucs, que dal noranta per cènt son marrias, cen que li vendria bessai de sos barbas li sarvans. E pi, d'aver tant de sòus, d'òr e d'argènt d'a conservar e d'a i far la daida tot l'an, leis arranja ren, mesquinas. Non que me fagon pietat, m'an fach qualques gròssei brutíssias, aquelei vielhei moninas enrabiaias, mas, en-fin, li capisso d'una façon. Capisso, segur, mas empedisse pas que jamai li perdonerai d'aver doas nuechs e un jorn tengut un folaton dals mieu amics presonier en li sieu arrets, al font d'una balma. Segur, vòlo ben creire que li avia raubat quarqua ren, esquasi ren, un ren, mas tot-un, mesquinàs, crenhia tant d'estre embarat.

Lei fadas, en-fin, lei bravei fadas, me semblan pi d'un genre mai uni que lei mascas e autrei raças. Pròpi largas e grassòtas, se bolegan emb una gràcia extraordinària, finda en Alemanha, ne'n conoisso, e an reçut al gran Partimènt de poler espandre un ària de finesa a l'entorn d'elas, que non es una pràctica sieua, la magia, està en elas, en li sieu còrs, en li sieu còrs. Lei sieu votz de cristal

o de velut vos seduon, v'encantan parier, e vos laissan segurs que v'an ren enganats, cen qu'es la mai grana diferència d'embe la votz e lo cant dai mascas, que vos laissa totjorn un gust de dubi, tant benevolèntas qu'aquestas se pòscon mostrar. Parlo ren dal rire de lei fadas dals traucs, parier coma un crid de nuèchola, que vos pòl donar que de pantais marrits.

Quora resto tròup de sentre lo clarin de seda douça que s'escapa dai bocas de lei fadas, de li segre dalin-dalan sus de dralhas de terra bruna que menan en minga maion, me'n languisso, maugrat lo risc de crosar lo Pelegrin, vielh enganaire, vielh denegaire. N'ajua pi a caminar, de venir de tant en tant fadat, cresètz-me e provatz un pauc d'anar après una fada, òu regretèrètz pas.

Nòtas :

1 : o "nenòias o furbas"

2 : o "a ibridar?"

SANT JOAN

*Canti la sofieta, dont naisson li cançons
Lo fus la colonheta, la mieu bèla Nanon.*

Menica Rondelly

Au terç gòto de genepí s'èra vengut acoconar tot còntre ieu, coma un aucelon, mas si plorava pa'nçar. Sabii qu'aquò vendria pura, l'estòria d'un momentin a tot lo mai. L'armanhac que m'èri rabalhat de Beucaire en Gasconha, lo mi desgustavi pichin a pichin, estòria de keep lo control, lo tèmps que si ploresse au manco.

Mi faia dròlle lo sieu pel lòng coma 'na filha. Mi condicionava a li far de careças coma un ne'n fa ai filhas, vetz, sènsa comptar qu'en plaça de pèls si paga un pluc coma ieu l'avii a onze ans, 'na peu doça que non sai e emb aquò cinc ans de pus pauc que ieu. Cantavi "Der Vogelfänger bin ich ja" mas non capissia.

Coratge. Encar un degot d'armanhac e làissa-lo venir, làissa-lo parlar dau D.E.U.G. mancat d'un pel de colha e de la calinhera que non saup cin que vòu. Lo D.E.U.G. lo pilheràs en setembre e la mita, laissa pissar, la mita. Es bòna a far la coïna? Manco.

Alora, la polalhera, làissa-la 'star, e plora, vai, que ti fa de ben; emb aquò pisseràs pus pauc au liech, marvelós. Es per lu examens, m'espera, que ti'n fas ? Segur ? Alora va bèn.

Emb aquò m'asperavi que mi diguesse que la tèsta li virava, que li posquessi dire d'estar aquí't. Aí, a talh. Acocóna-ti mai, ne, vòles durmir embe ieu, vòles ?

Alora vène, aucelon, lo nido l'ai fach embai lençòus vielhs de cànebe frescs e rugós cin que cau n'aquesta nuech d'estofaïssa de fin de Sant Joan. Normalament per dragar si convidas d'ivèrn, a Buelh, quora un li si gela. Mas a ieu mi platz l'escomessa d'una societa ribairenca dubèrta a l'orient un sera d'estiu.

Si volia pilhar la docha, m'avia dich plan planin, cuech dau lassum e de la calorassa. Avia caugut que l'ajudessi a si descauçar, a si desvestir e a si refrescar, que per aquò èri anat finda ieu dins lo banh que mi venia mai a bèn parier. Non l'avii panat de tròp ; dau lençòu e de la pèu s'esvaporeria vito l'aiga. E emb aquò vendria 'na minuta de fresc, just pron que s'acoconesse mai còntre lo mieu pieg, nuds qu'eravam e que resteriam fins au matin.

E non si plorava plus lo gusàs ; li sieu fachendas li m'avia cuntadi toti. Aüra èra picada l'ora de calinhar rèn que per tendresa e non plus per quauque consolacion.

Faia bus de non si n'avisar de coma l'avii entra li cambas. Èra encar a mieja asta lo sieu. Basta una careça per lo far si driçar complet mas emb una de tròup, la si fugesse. Santi Prudènça e Paciença, faguètz que s'enavise qu'un jorn de brissauda d'ai Panissiers que tocavi la flaüta, m'avia augut fach prometre de li far veire coma sublar. Après l'ofèrta dai festins vendria un bando iniciatic coma au cepom d'Uels, levadi li pràcticas sadò - masoquisti d'aïçamont, encar que lu còups e li patassòlas, n'i a que lu ti fote en condicion, si ditz.

Asperavi, pais, colcat d'esquina. E un còp que l'a augut drech lo bicolin - lo diminutiu l'emplegui rapòrt au mieu, de caua, que per contraste rende còmpte de la situacion - a principiat de s'a-preissar de ieu, encar que la si juguesse piucela, qu'esitasse. En tant, volia provar.

Aquò duret sai pas quant de tèmps. Paciença, prudènça. Pichon, vène, vène, vène. A, auguessi tengut. Vène, vène, vène. M'a pi dich que tot la nuech avii roncat.

A decorative graphic element consisting of a dashed line that starts from the left and ends under a solid gray bar. The text "los jòcs" is positioned above the gray bar.

los jòcs

AL-SHAH-MAT

*Dieu mòu lo jogaire e aqueste la pèça.
Mas quin Dieu darrièr Dieu amòda donc la trama ?*
Jorge Luis Borges

Prològ

Çò primièr, l'immobilitat. Seissanta quatre carrèls, pèças de fusta en òrdre batalhièr, silenci, relòtge reglat sus 4 oras per " quaranta còps doás oras ", sala de torneig.

La vertadièra question es pas de saber qual se tròba de l'autre bòrd de l'escaquièr, lo nom de l'adversari, son classament, son atge, son sèxe, rai, cal conéisser la color de pèl, la color nòstra, qual es puèi segur de sa color de pèl, soi blanc, soi negre, soi pas estat totjorn blanc, se poiriá puèi que fuguèssi negre ?

Aquò's l'apariament que règla l'afar: aurai pas lo trait.

Alavetz, quitament abans lo primièr còp, concentracion. La nerviositat davant ieu la vesi plan, la man que manejarà los blancs grifoneja mon nom sus la fuèlha de partida. Primièr indici d'instabilitat emocionala.

Tornar botar en plaça -i son dejà- caduna de las pèças. Las miás. Sonque las miás. Prendre contacte. Tocar la fusta. Coma òm alisa lo còl d'un chaval, adralhi mos cavalièrs, dondi mas bèstias abans de lor donar lo vam.

Dobertura

L'arbitre ven de prononciar la formula rituala : " Los negres cachan sul relòtge ". Las primièras segondas escaquencas se desgrunan. Abans, amb lo de davant, nos èrem tocat la man. Aquel tocar de mans sens levar lenga nos designa a l'un e mai a l'autre coma del meteis clan, de la meteissa confrariá. Caïssa velha sus nosautres.

Mas n'i a pro. " Cal espotir aquò " La devisa del grand K. amodarà l'afiscament. Sèm dintrats dins un autre temps.

1/ e2-e4. Soi negre, rai, mas ara, -es que vau causir una francesa, una escandinava, una espanhòla, una italiana ? La costuma voldriá que fuguèsse una Caro-Kann, mas de la costuma me'n viri, mon darrièr viatge me menèt dinc'a Palèrma : serà una siciliana. Cal de temperament.

Mitan

Res bolèga pas. Fisicament, las pèças demòran en plaça, n'i a una que cambia de carrèl de còp en còp, mas pas cap de tempestum. E pr'aquò.

Quin remena-cervèla! Los calculs se desgrunan a bèl talh,

evaluacion, iniciativa, las variantes, las combinasons, l'escaquièr es lo camp d'una vertadièra tempèsta abstracta, res se vei pas mas i a aquí un brave accelerator de particulas, un fat vòla sus una diagonala, una dama prevei plan seriosament son sacrifici, una tor cuja de s'esbolhar, un pion sómia una promocion. Dos caps sufison per un monde atal ? Mas aquí qu'un insècte menut se pausa sus l'escaquièr : mon adversari l'a pas vist. Ieu si-ben. Un grun de sabla amb d'alas. Risi en dedins que me daissi amussar per aquel disturbair.

Finala

Quant de minutas ai perdudas a contemplar aquel mosquilh ? Soi en zeitnòt, o per o dire d'un autre biais, en crisi de temps. Vau puèi pèrdre per tan pauc d'afar ? Aquò's ieu que serai un brave mosquilh se me'n despatolhi pas. Prepausar partida nulla ? Ane ! partir de pas res per arribar enlòc, seriá un vertadièr sarcasme beckettian. Las aurelhas del doctor Tarrash viravan al rotge al moment qu'èra dins una pausicion critica, las miás pecaire son en fuòc. Ai la gargamèla eissucha. Las mans mostas. Un vel davant los uèlhs. Los còps se siègon, a bèl talh. Un jorn, l'adversari de Tarrash se trachèt de l'afar mas perdèt pr'aquò la partida e li diguèt: " E çaquela aviatz las aurelhas qu'èran dejà vengudas rojas - Avètz a contrar mos còps e non pas mas aurelhas ! " li rebequèt Tarrash. Mos còps, comprenètz ! Lo relòtge patís jols vormal. Un desenat de curioses se son sarrats. Ardit ! Sauta-i dessus ! L'adversari vòl pas crebar. Ieu tanpauc. El o ieu. Rey, re, könig, king, te salvarai. Mon rei, mon negre. " Lo que pren de risques pòt pèrdre, lo que ne pren pas pèrd totjorn. "

(Somi escaquenc : aquel còp meravelhós, extraordinari, impossible, que fariá qu'una man ofririá a son rèi d'encambar lo bòrd del planòl, la frontièra dels seissanta quatre carrèls, d'abandonar enlai, de l'autre bòrd, pel mièg del camp batalhièr, lo rèi avèrse, tot sol, sens pus cap de tòca, de règlas, sens pus cap de sens).

Epilòg

*O tu que blaimas cinicament
Nòstre jòc mai aimat en te'n trufant,
Cal que sàpias qu'es la sciéncia meteissa.
Acampa lo pus màger desrèi.
Conòrta l'amorós en mal traire,
Gandís lo beivre del tròp beure.
Se per malastre lo perilh preissa,
Aconselha dins son art lo guerrejaire.
Totjorn nos fa solaç.
Quand cacha l'anujança.*

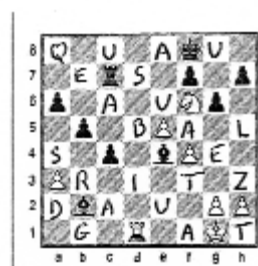
PROFETESSAS

G
M
A
T
I
E
U

DAU MALAN

E ! GARRI !

G
M
A
T
I
E
U

QUE DITZ *I AM* !

Mai *non* , lo marselhés ditz *si* !

VIRA MAI

G
M
A
T
I
E
U

REDOND !

PASSANT

G
M
A
T
I
E
U

PAS SAN

SONNETS PER LA PLUÈIA

P A A V D
L U I E I
Ò R G N R
U A A T E

A R P F A
Q A U R M
U R R E E
I A A G N

O V F V P
N A A È E
T U I N R

V A V R T
Ò U I E O
U R N N T

LO JÒC DAB LO CHIVAU

Lo chivau " se disèva Churchill, un deus riales politics a aver tiènt sas promessas, sang e lagrèmas, " lo chivau es un animau dangerós per cada extrèm e fòrça inconfortable au mitan ". Avèva rason. Totun, aqueth animau inconfortable e dangerós qu'apassionè de tostemps ençà l'òmi... A la debuta, abans quitament d'estar motiu artistic, pintrat sus las parets dens las caunas d'aciú o d'enlòc mes, lo chivau es neurritud. E damoràrà neurritud longtemps !... Pensi tostemps a la mair qui, coma totas las mairs me disèva dab paciènça de non pas jogar dab la neurritud... Qu'es de mau debèrzer ! Donc, a la debuta chivau egau neurritud. E ne se joga pas dab la neurritud ! Mes, lèu, deven emblèm. E podem jogar dab los emblèm, las mairs qu'ac volen ! Lèu e plan. Emblèm parietau : cau comprèner los òmis d'aqueth temps ! Un bohar de vent incarnat deven lèu emblèm... Puish mejan de tribalh, fòrça prestada per la natura tà l'òmi ! Lo chivau se tira los carris de guèrra, purmèr, puish es utilizat per estar montat. Autanlèu, deven jòc en medish temps coma deven enjòc. Enjòc de poder e emblèm de puishença. L'antiquitat coneish lo chivau rei e Xenofon parla dijà de quauquas règlas que seguissèm de contunh. Dison quitament qu'a Olimpia, la corsa de carris es l'espròva mes gloriosa...

Puish venon los guerrièrs. Lo chivau va definir una casta : los chivalièrs. En cavauquejar, jògan dab lo chivau en tot créder s'entrainar a la guèrra. Tot çò que sabem : lo tornèi e la quintana, los jòcs de baga. Topic : aciú l'òmi troba mejan de se muishar e de conquesir a de bon las daunas qui son a espiar, la boca badanta e l'uelh lusent. La realitat es auta : lo chivalièr n'es pas mensh desinterressat que lo rugbiman d'adara e lo tornei medievau es mejan de s'enriquesir, au mensh tant coma de s'esprovar. Mes lo tornei que tua. A la lèsta, cau inventar jòcs mensh dangerós. Son los escudèrs occitans qui van portar en França aqueths arts naveths vaduts en Italia, Salomon de La Broue (segonda mitat deu sègle 16au) e Antoine de Pluvinel (1555-1620). La mes grana part deu vocabulari de l'equitacion tradicionau guarda aquera merca : dinc a 1789, l'escudèr qui masera e bota au punt los chivaus per lo rei e los prinças s'apèra l'escudèr " cavalcador " en francés cavalcadour ! En remplaçament deu tornei, ven lo carrosel : spectacle de parada e de luxe ont los poderós pòden amuishar lo lor poder. Lo mes famós damòrra lo deu 20 de junh de 1662, quan los mes bons artistes de la tempsada l'apresten per Lois XIV e la cort. Lo jòc es tanben pedagogic : un rei apren lo son mestier dab lo chivau : regnar suu chivau es tant pròche de regnar suus òmis (per las hemnas pòt estar un

pauc disparièr). Aqueth mond s'acaba dab la revolucion francesa. Dab l'emperi, lo chivau deven carn a canon. Lo hussard qu'apren totun un jòc deus interessants dab lo chivau : se jòga la vita a cada estona : " un hussard qui n'es pas mòrt a 30 ans es un " jeanfoutre " devèva díser, se pareish, Lannas. Aquò dit, lo sègle 19au ensaja de tornar trobar l'equitacion. Ne capita pas. Mes, aute jòc, desvelopa lo mond de las corsas, subertot en Inglatèrra. Lo chivau anglés deven capable d'anar de mes en mes lèu, chivau tibet, desequilibrat sus l'abans. Tot lo contrari deu chivau de carrosel o de parada qui es equilibrat sus l'arrèr. Adara, dab l'arribada deus nins dens l'equitacion, lo jòc e l'esperit deu jòc que torna a de bon : lo cavarèr mejan, en França, es una cavarèra de 14 ans !

Quan i a chivau e òmes (hemnas de còps), i a jòc dab lo chivau. Enlòc-mes tanben son aqueths jòcs : lo pòlò en China e en India, que quauquas estatuas de hemnas chinèsa jogairas de Pòlò deu sègle 5au son au musèu Guimet, a París, lo pato en America deu sud (que la varianta aquitana que vos aconselhi s'apèra lo Horse-ball !), e lo bozkachi en Afghanistan. Son jòcs de pòbles pastors qui, per se divertir, e jògan a un jòc de conquista d'un senhau, sovent un animau (guit en America deu sud, moton en Afghanistan...).

LA C.D.F. (Jornal 1969-2019)

15 de julhet de 1974

Mai que la justesa de las acordanças coloradas me pertòca la justesa dels sentiments colorats.

22 de febrìer de 2003

Coma cada mes a cò de Laurenç, al Salon que recèp, come on Tolosa, aquò's la mòstra e las carradas de charradissas, las que ieu, Lilia, auriái realament entendudas de l'usança garbalhenca d'aquel pollen, jòia jauna de l'art. " Se daïssar anar sense ren . Duna ? " ondejava lo Lemosin. Me pensavi qu'èra atal la tela de Vermeer. A life like una lesca païsatge escapaire de Delft - coma " una preciosa òbra chinesa ", un pam de paret pasmens jauneta... " Lo jorn amb son blau e son jaune es dels obrièrs de la lutz : pintres e païsans ? " tulipèt l'Olandés. It's true but tota destimborlada me diguèri que cap de levada arrèsta pas lo flume grand " ailà jaune a vuejar l'abséncia de cèl ", coma shoot chota l'Avaironés. Fotre ! Davant la Gelbassa del Crist de Gauguin e l'International Klein Blue crenhiái que gausiguèssi pas d'un Deo Gratias color de la gauda...Drin de carcitrin ! Me curèri lo cap, montèri sul peirièr crebadèl... Apollon, Buddha, Mithra, Nòstre Sénher l'Espelhat, Xipetotec, Huitzilopochtli, Vishnu, " Martèl de Martèl ! Aquò's fòra jòc " jaupèt jocat sul jogum l'Olivier. Perfièit lo jaune es - perfin de mostrar la color de Diu e mai many mancas per tal d'ensenhar qu'el n'es que la color. Ieu urosa urina, basta que plòga, pissa pissa cara mia subre la meuna fàcia, ò farai nauca, defòra ufana femna, nassa nòstra tonight the night. A jaba lo jaune al dintre -traversada nuitenca- yo sombra retèni lo cant. Tè ! S'aviái l'electricitat, cantariái " Johnny B. Goode ! "

Alavetz, al contrari del corrent que craularà –Santa Cruz- amb los còrbs el nada y el todo con amarillo coneguèri la set, la fam d'aver l'amna ligada d'organs de còs de còr de cap de conh de cuol. Empresonada. Nadar. Ensafranada. Ne vesiaí nada. Que trucava ? " Ent es ben retengut de cadenas de tor " me mandava idèas en my mind lo mondin. Alavetz rebatre los plans de la sus-fàcia regetar lo clar-escur recorbar mas liuras formas, border line, relevar l'espessor de las linhas... ? Mai se manja mai se marida al mond, a la lutz. Tornarai al rio, me deurai levar per cercar lo vin d'aur ; ara en tinto-rèia ne vesiaí que lo títol torcet d'un tablèu " A quelle* go tota sorga " . Me beguèri un pastagà...

Liliana Dobèl regràcia per lors pensadas :

L. Redoulès, W. Laib, K.W. Roqueta, M. Proust, I.L. Siesling, J. Privat, O.Lmaraca, B.Pascal, N.Young, C.G.Young, Chuck Berry, Dante A , A. Danto, P. Godolin, H.Meschonnic, O. Kháyyám, R.M. Rilke.

* Quelle : sorga en aleman

LO SCENARI DE L'ESTIU

Las quilhas de uèch de Roèrgue, aquò's un espòrt radicalament amator. D'efièch sovent i fan miranda de vilatjòts qu'an quitament pas de club de football. Son practicadas dins la mitat de Roèrgue. D'acostumada, per las espròvas individualas, l'òm vei de jogaires qu'an de performanças mejanas dempuèi la debuta de la sason far camin demest los tendrs. Mas siaguèt pas çò que se passèt aquel dimenge de julhet a Senèrgas, dins lo nòrd d'Avairon, pel campionat individual. Aprèp las partidas del matin, lo classament mostrèt los melhors del campionat d'Avairon de las equipas. Sul terren de Sebazac, a la debuta del mes, la quadreta de Rodés menada per Olivèr Grimal, aviá ganhat davant los Magrinòls de Jiròni Enjalbèrt, puèi los Sebazaques de Cristòl Recoules. Lo dimenge a Senèrgas, aprèp las partidas del matin aviam : 1. Jiròni Enjalbèrt (Magrin) : 170 quilhas, es a dire una mejana de las gròssas, pas luènh de 57 quilhas, 2. Cristòl Recoules (Sebazac) : 167 quilhas, 3. Dàvid Labit (Magrin) : 166 quilhas, 4. Frederic Molinié (Rodés) : 163 quilhas, 5. Guilhèm Septfonds (Espalion) : 162 quilhas. Lo revenge de l'espròva per equipas se vesia venir. Lo jove Guilhèm Septfonds èra pas dels mai renomats, çaquela aviá bona reputacion dempuèi lo campionat de França 2002 a Sant-Amans-dels-Còts. Dins l'aprèp-miègjorn, lo rapòrt de fòrça cambièt juste abans la darrièra partida. Cristòl Recoules venia de tombar 59 quilhas, del temps que los dos Magrinòls èran demorats a 50 de mejana. Lo tarrible Sebazaqués comencèt la cinquena e la sieisena partida amb 5 quilhas d'avança rapòrt a Guilhèm Enjalbèrt. E Cristòl non trescolèt. Faguèt un autre escòre de 59. Los dos Magrinòls acabèron darrèr el e davant Grimal de Rodés. Lo solelh aviá plan dardalhat, los espectadors s'èran arrucats jos l'ombrum fresc del bòsc qu'avián d'aquí una vista que tresplombava los jòcs. Puèi l'ombra tanben s'èra pauc a pauc esandida suls jòcs e suls jogaires.

Lo solelh siaguèt encara mai missant tres setmanas aprèp a Arvieu pel campionat de França individual amb quatre partidas lo matin, puèi quatre l'aprèp-miègjorn. Las quilhas de uèch, aquò's un espòrt que depend bravament del temps. L'òm pòt pas jogar se plòu o quand lo vent bufa tròp fòrt. La pluèja afraba lo terren e lo vent fa tombar las quilhas de contunh. A Arvieu calia avure de coratge per s'anar batre sul terren amb lo calimàs que fasiá. Los espectadors s'aparavan amb de telas de tenda, mas siaguèron mens espesses que l'estiu d'abans a Sant-Amans-dels-Còts. Tròp de solelhada. Lo biais de balhar lo ròtle de favorit a Cristòl Recoules èra tròp categoric que, per las espròvas individualas, i a un sieissantenat de jogaires que pòdon ganhar a cada còp. Demandèrem a Cristòl Recoules s'aquel ròtle, d'èsser tròp metut en avant, l'embestiava pas. Nos respondèt que non, qu'aquò lo desrengava pas. E per o

nos confirmar, Cristòl Recoules arribèt a la cima del classament a miègjorn amb la mejana de 56 quilhas tombadas. A quatre quilhas seguissían : Jiròni Enjalbèrt, Olivèr Grimal, Nicolas Baudy (Agen d'Avairon). Tornarmai las posicions del campionat d'Avairon de las equipas. Solet lo jove Nicolas Baudy aviá trobat una plaça al dintre de l'elèit. Aquel d'aquí, pr'aquò, anava èsser leugièrament desarrapat l'après-miègjorn. Los primièrs tres desarmèron pas. Ni Didin Layrac de Lunel, ni mai Alan Vigouroux d'Inièras, qu'eles avián de causas a provar. I agèt pas cap de suspresa. Cristòl Recoules e Olivèr Grimal, a quinze mètres, afrabèron lo jòc per l'abans-darrièra partida. Aquò lor fasiá 60 quilhas a la fin. Cristòl Recoules, Jiròni Enjalbèrt, Olivèr Grimal comencèron la darrièra partida a egalitat. Jiròni Enjalbèrt i capitèt un 59, plan vengut contra 54 per Cristòl Recoules. Aquel còp d'aquí, Jiròni Enjalbèrt siaguèt venceire amb 442 quilhas davant las 437 de Cristòl Recoules e las 433 d'Olivèr Grimal. Didin Layrac èra quatren amb 430, Alan Vigouroux a la cinquena plaça, 427 al comptador. Dempuèi Sebazac, a la debuta de julhet, aviam totjorn los mèmes sul pòdiu, mas cada còp dins un òrdre diferent.

PIERCINGS

lo silenci
e la nuèit
al pus naut de las cuèissas
dinc'al monilh
traucat
coma la resplandor
a montar
amb tota la pèl blanca

trigòssa
coma
lo temps ufle
e buta
d'un liuç
beure
a cada pols
l'autre lum
l'envolada
dòrmon
engulhat
mònta
pel mitan de l'esquina
lo còr

d' aquela nuèit
e
d'endevenir
lo nom
a sisclals
sonque
la man
la rauba
dejà las pèiras
doçament
encara
lo fuòc
coma tornar
l'ombra
regussa

lo vent regussat desrèga
 ambe
coma sisclar a paupas la carn
 dinc'a pels piels e lo riu
 la mar atal

•

a dire pas la boca
 ni mai 'quel lum fonhaire
n'amòda lo piel recapi a bufadas totjorn
 l'eissorbament

•

de s'amudir a flòcs los meteisse passes
 la man a s'arrasar de nuèit
pèl e doça la
 dinc'a la som

•

sul còl
clinada
a plujals
l'ombra
las cambas
quicòm
pleca
la pèl
d'un glop
lo cèl de tot
dins lo suau
lo balanç
e butar

lo monilh e pus naut
las carrièras
dinc'a la boca
s'afanan
lo lum
a bocins
los pòts
de pèl blanca
empunhar
d'un vam
las cambas
lo còl gafat
longas
desacotís lo piel

a graupinhar
cambavirada
d'aqueste bòrd
la carn ufla
davala
amb lo piel
dinc'a l'ombra
alisada

T
- Messur

de la setma
SANCTIFICAT.

L'equitant que

'ARN-

psalmodia! Denis. aquo' sara pr
al quatern te

siatz per gracias,
cor sigatz Salvato.
ga Maria, Nostra
el meyan de la fe,
aquo ven pas-

los de Siens. 1
oras.
Nadal. sego
Nathalya * Di
Cha lo v,
Se

la

- dia

e i

e

do

A

D

Lo

vel

f

* HERMA

* HERMA

* HERMA

* HERMA

*

HERMA

* HERMA

* HERMA

* HERMA

* HERMA

PHROS.

... in m... ..

s-òlogia- Res a aquò - tamben. los

aires

r

sec

=

=

=

aga

D

Veja aici - Ana d'Austria
subredols lo tresima
de Regina - maire de
Loys lo grand, Rei de lutz
- d'Apollonia e dels Fissades -
al Jerico - de Japha - a Jave -

germanor

JACINT VERDAGUER (1845-1902)

LO LIIT D'ESPINES

In lectulo meo per noctes quoesivi quem diligit anima mea, quoesivi illum, et non inveni. (Cant.III)

En mon llit de flors
mon llavi l'estima;
no l'estima, no,
que sols hi somnia.
Si l'amor no hi ve,
jo m'hi moriria.
Si l'amor no hi ve,
jo m'hi moriré.

Lo cerquen mos braços,
mon gemec lo crida:
L'Amador, on sou,
manadet de mirra ?
Digau-m'ho, si us plau,
si voleu que vinga.
No té son mon ull,
quan lo bras no us lliga,
quan Vós ne fugiu
ja és lluny l'alegria.
Sortiré a cercar-vos,
com cerva ferida
que cerca la font,
la font d'aigua viva.
Ja en troba els armats
que vetllen la vila:
me l'heu vist o no,
l'amor de ma vida ?
Si l'amor no hi ve,
jo m'hi moriria,
Si l'amor no hi ve,
jo m'hi moriré.
Quan lo veig morir
lo meu cor sospira.
M'abraço a la creu
com a un cep de vinya...

LLIBRE DE SILENCIS

I

Tinc el gel als dits, tinc dies bruts a l'ànima
 i buits al cos que fan la carn més lenta.
 Car sóc la pell del fred que deixa el calendari
 com sonmort bé del calze de l'estima.
 Del tout mirall que és viure el trencaclosques,
 descomponent absències, t'he trobat
 a l'iris del desig que són les nostres dates.
 No tinc ací les peces foradades.
 La falç d'ahirs s'ha transformat en pena.
 No puc tornar a completar-te ara.

II

No sé si vius, si estimes o ets silenci,
 i expresses el goig del frec de la memòria.
 Perquè han passat els anys i les carícies,
 perquè has tancat el temps, i ja no creixes,
 escolta el cant d'adéus a les fotografies,
 el coure de les mans a la certesa.
 Albire el fred de la innocent distància
 que vam parir amb pors que s'hi reciclen,
 i un net segon de versos i esperança
 de teranyines, trau, temps íntim per escriure.

III

Rebull l'atzar i el cos es consumeix.
 La voluntat són cendres que s'envolen,
 i el pensament s'esclatxa pel desordre
 dels moments d'uns versos a un calaix.
 Esclaten mots, les venes es barallen ;
 la pell es fon amb l'aire, amb el rellotge.
 Com el ressó d'un bes a un altre espai,
 jo sóc la pell dels viures que no tinc.

IV

Quan gela el temps, quan passen les persones
al meu davant, acariciant el vespre ;
quan cau un vers de mi com fi polsim
em trobe absent, embocallat de pell.

V

Trobar entre els llençols, al mig dels dies,
ressons de tu, emprentes, testimonis.
Potser tinc a les mans massa memòria.
Em cau la nit. Els dies s'hi compten sols.

VI

Temps és morir, a poc a poc, caient
al pou d'ahirs o al buit de l'esperança.

VII

S'acaba el temps, s'acaben les preguntes.

VIII

Els colzes treballant el ritme del teu cor
amb primaveres òrfenes del pol.len de l'estima.

cronicas

A decorative graphic element consisting of a dashed black line that starts from the left and extends to the right, passing through a solid grey rectangular block. The block is positioned behind the word "cronicas".

A PROPAS D'UNAS IPERCORRECCIONS RELEVADAS DINS LA PROSA OCCITANA D'ARA

(reflexions sus la normalizacion e sus l'ensenhament)

Las ligasons *mal-t-à propos* del francés son un exemple conegut d'ipercorreccion : de voler far tròp plan, l'òm finís qu'òm fa mal - *qui veut faire l'ange fait la bête*, çò ditz Pascal.

Lo fenomèn linguistic que se ven de mençonar pòt èsser illustrat tan plan per la sintaxi de l'escrich occitan actual - pel biais d'i virar las frases, d'i religar una proposicion a l'autra. Es çò qu'ensajarai de mostrar dins aquestas linhas, un propaus que, coma se veirà, serà pas solament tecnic mas permetrà d'unas consideracions generalas sus la nòstra practica occitanista.

Lo primièr cas d'ipercorreccion que citarai serà ...*tròpa blanca, tròpa prèpa*... ont l'advèrbi se tròba, indègudament, acordat amb l'adjectiu que modifia. Parièra anomalia dins l'aplicacion de la règla d'acòrdi es pas correnta - e tant se'n manca. En realitat, ai legits los dos sintagmas precitats - o de sintagmas equivalents per çò que çai nos tòca - dins un autor que la siá coneissença de la lenga, a l'evidéncia plan solida, plan estenduda, cedís d'a vegadas davant un gost prononciat per " l'ibericitat ". Es per aquela rason qu'ai causit de citar las estructuras...*tròpa blanca, tròpa prèpa*... davant cap pus : mòstran, d'un bais quasi immediat, que de tròp voler liberar l'occitan de l'empresa del francés, de tròp lo voler situar dins aquel espaci que l'òm considèra coma naturalament seu - un espaci partejat amb los idiòmas romanics mai meridionals, òm ne ven qualque còp a adoptar de torns que son pas utilizats enlòc. Car se lo roman peninsular acòrda sovent l'element de quantitat ont lo francés lo daïssa invariable (opausar *demasiado pan, demasiada sopa, demasiados hombres, demasiadas mujeres* a *trop de pain / soupe / hommes / femmes* - o encara *mucho pan, mucha sopa, muchos hombres, muchas mujeres* a *beaucoup de pain / soupe / hommes / femmes*), jamai o fa pas qu'amb de noms - l'adjectiu essent efectivament inapte, per principi, a implicar l'acòrdi (comparar *demasiado pesado / pesada / pesados / pesadas* a *trop lourd / lourde / lourds / lourdes* - o encara *muy pesado / pesada / pesados / pesadas* a *très lourd / lourde / lourds / lourdes*)¹.

Lo mecanisme que veni de lo metre en evidéncia d'un biais relativament abstrach (sus la basa d'un exemple isolat, d'un *apax*), entreprendrai ara de ne mostrar la generalitat. Mençonarai, en l'ocurréncia, la propension dels escriveires actuals a acompanhar un nom représ al contèxte discursiu immediat pel demostratiu marcant la proximitat : se relèvan sovent, dins la pròsa occitana contemporanèa, de sequéncias del tipe de *Trobèri un òme. Aqueste òme*... Un tal usatge sembla pas conforme a lo dels parlars d'òc modèrns - que, en la circonstància, preferisson lo demostratiu marcant la distància. Es çò qu'ensenhan los exemples *A vint ans cresiái portar un mond a plec de braç. Aquel mond uèi s'es escapat.* (Bodon), *Lo dialècte lengadocien constituís donc la mai poderosa unitat linguistica de la Terra d'Òc. Aquela unitat resulta de la configuracion geografica de la província*...(Alibèrt), *Au meme Mas di Falabrego venguèu tamèn un gardian d'ego, Veran. Aqueu Veran ié venguèu dóu Sambu.* (Mistral), *I avèva*

un còp un òme qu'èra verd coma l'èrba e qu'avèva pas qu'un uèlh au bèth mièi deu front. Aqueth òme verd que demorava au bòrd deu bòsc... (Bladé) ².

Coma daissan augurar mos propausas anteriors, l'introduccion de *aqueste* dins los contèxtes exemplificats çaisús se fa en referéncia al roman de las doàs peninsulas (cf. *Vaig trobar un òme. Aquest òme... Ho incontrato un uomo. Quest'uomo...*) o quitament a la lenga vièlha (N'Ucs de Saint Circ si fo de Caersi (...) *Aquest n'Ucs si ac gran ren de fraires...*) ³. Per èsser completament explicit, cal apondre que las lengas del Nòrd d'Euròpa, francés inclús, emplegan un demostratiu marcant la distància - o un demostratiu non marcat en matèria d'alunhament - dins los cases que nos preocupan (cf. amb demostratiu marcant la distància *I met a man. That man...* , e, amb demostratiu neutre, *J'ai rencontré un homme. Cet homme..., Ich habe einen Mann getroffen. Dieser Mann...*).

Totjorn en conformitat amb las generalitats emesas a l'entorn de l'exemple ... *tròpa blanca, tròpa prèpa...*, se pòt ara senhalar una generalizacion abusiva de l'emplec de *aqueste* dins la pròsa occitana actuala - una generalizacion excédissent tota logica linguistica de principi, tota axiomàtica gramaticala. Dins los parlars d'òc modèrns, parallèlament als encadenaments *Trobèri un òme. Aquel òme...*, l'òm *tròba Arribèt un matin. Aquel matin...*, *I passèt una setmana. Aquela setmana...* , ont la causida del demostratiu renvia pas a cap d'idiosincrasia, de particularisme mas respond al contrari a d'imperatius gramaticals de basa, d'imperatius de portada " translinguistica " .

Efectivament, la definicion d'expressions temporals coma *aquel matin, aquela setmana* precedís, d'un biais, la de la frasa que ne participan : es en foncion del moment ont son produchas de talas expressions, es dins un rapòrt de coïncidècia - o de disjoncion - amb un tal moment que lo temps de la proposicion associada se daissa concebre. De fach, dins lo cas dels nòstres exemples - los quals meton en jòc d'expressions articuladas altorn de *aquel*, es lo segond tipe de rapòrt evocat que s'instaura : lo temps de la frasa es pas lo de l'enonciacion mas plan lo d'un " raconte " . Deguèssen, a l'invèrs, comportar lo demostratiu *aqueste*, los sintagmas en question inscriurián la proposicion associada - la situacion descricha per aquela proposicion - dins un temps assimilable a lo de lor produccion. Mas alara apareisserián pas mai dins lo contèxte que lor avèm atribuit : es evident qu'a un nivèl de principi, abans d'èsser combinada a tala o tala proposicion, una expression temporal pòt pas designar a l'encòp lo moment ont es enonciada e un temps prealablament evocat dins lo dialòg o la narracion. En d'autres mots, tanlèu inclure *aqueste*, una expression de la mena que venèm de dire pòt pas reprene un nom ja present dins lo contèxte.

D'aquí çò qu'abançavi totara, d'aquí lo caractèr esperat, abitual dels exemples occitans *Arribèt un matin. Aquel matin...*, *I passèt una setmana. Aquela setmana...* que revètan absolutament *Va arribar un matí. Aquell matí...*, *Hi va passar una setmana. Aquella setmana...*, *E arrivato una mattina. Quella mattina...*, *Ci ha passato una settimana.. Quella settimana...* o encara, amb demostratiu marcat e pas pus neutre *Il est arrivé un matin. Ce matin-là...*, *Il y a passé une semaine. Cette semaine-là...* ⁴. Tornem-o dire, çò que distinguís dels noms ordinaris los noms *matin, setmana* - o lors equivalents dins las autras lengas, es que denòtan d'entitats de meteís òrdre que los objèctes que contribuïsson a formar - es que las frasas, los enonciats son temporalitat : los diches elements d'expression relèvan aital d'una logica linguistica primària, intangible, identica quina que siá la lenga considerada.

Or, se capita qu'una tala logica siá pas respectada pels prosators occitans contemporanèus, qu'aquestes la transgrèssen al profièch d'un efèct d'estil - d'una occitanitat presumida. Me contentarai de citar sus aquel ponch Michel Miniussi que, a costat de *Guillaume arribava (...)* Entre *tôtei demandavan d'ont veniá aquest jove blond e prim...* escriu *Es lo quinze de setembre que Nancre tornèt a Cannes (...)* *Aquest an (...)* s'era dich *de rintrar ren qu'a la debuta d'octòbre*.⁵ L'expression deictica d'aqueste segond exemple correspond a una novèla mençon d'un an prealablement evocat dins la narracion - lo roman : designa pas un periòde que se pòsca confondre amb lo de la siá produccion. Es çò que pròva lo temps del vèrb que l'acompanha, o lo temps del vèrb que la precedís e que poirá tan plan completar : se sap lo caractèr " revolgut " del preterit. Se pòt d'alhors, a aquel propaus, remembrar l'oposicion entre preterit e passat compausat - un passat compausat que, dins d'unas tradicions gramaticalas, apèla la denominacion de " passat present " e que denòta un moment pas pro distant de lo de l'enonciacion per n'èsser clarament destriat. En brèu, se pòt renviar lo nòstrel exemple al parelh *Aqueste an, es tornat a C. : Aquei an, tornèt a C.*⁶.

Merita de mençonar una altra forma d'ipercorreccion relativament correnta dins la nòstra pròsa d'ara : ai legidas pro sovent, dins d'unas revistas militantas, d'estructuras del tipe *organizar acamps, trobar volontaris, remosar argent* amb omission de l'article per un complement indefinit. De fach, aquestas son atestadas per l'usatge tradicional pas que dins los sectors vesins de la peninsula iberica : Bearn e Gasconha, Comtat de Foïs. Las ai relevadas, pr'aque, dins d'escriches presentant una lenga *a priori* completament ordinària - redigits dins un lengadocian comun. Or, l'introduccion d'aquela mena d'estructura dins aquesta mena d'escrich, se pòt flatar la nòstra iberofilia, se pòt pas tanpauc far sens incoeréncia. Lo pròpri del lengadocian " de referéncia " e de la màger part dels parlars occitans - çò que los caracteriza fàcia a las lengas ibericas, al gascon o al foïssenc - es l'existéncia de torns impersonals tals *venguèt dos vesins, es eles*, e aquela, ligada, d'un subjècte expletiu - lo demostratiu de *aquò's eles, aquò m'agrada d'o far* en l'ocurréncia. *aquò* es efectivament, dins aquestes darrièrs exemples, la materializacion d'aquel subjècte gramatical que se pòt supausar a tota estructura impersonala, un subjècte purament abstrach dins *venguèt dos vesins, es eles doncas*⁷.

L'abséncia de torns impersonals o de subjècte expletiu apareisserà solidària de l'omission de l'article dins los complements indefinits tanlèu rapelar qu'un tal article correspond - se l'òm se referís a l'occitan ordinarri tot lo mens - a *de. de*, se sap, es tanben una preposicion, un element impausant a un nom l'estatut de complement - un element susceptible d'empachar, doncas, l'acòrdi entre lo vèrb e un nom que l'acompanha (es possible d'opausar *li agrada Tolosa, li agradan los Pirenèus a ven / venon de Tolosa, ven / venon dels Pirenèus*). Autrament dich, las estructuras amb vèrb non acordat *venguèt de vesins, es de vesins, aquò's de vesins* pòdon semblar d'ausida, naturalas - çò qu'es solide pas lo cas de *venguèt vesins, es vesins, aquò's vesins*. En d'autres mots encara, ometre l'article *de* en lengadocian tot en contunhant d'emplegar l'expletiu *aquò* o los torns impersonals autoriza la produccion d'estructuras a pròpriament parlar aberrantas, d'estructuras que se pòt comprene, sus de basas plan generalas, perquè son pas atestadas enlòc. Los precedents desenvolopaments mòstran los limits de la nocion de " lenga de referéncia ". Dins d'unes domènis - lo lexic en particular, se pòt envisatjar un vertadièr nivèlament entre dialèctes, una vertadièira ibridacion dels dialèctes los unes amb los autres : se pòdon far coexistir dins

un meteis diccionari dos tèrmes non sinonims mas pas jamai copresents dins cap de parlar (ne vira aital de tèrmes que designan de realitats appartenent a de monds tradicionals distincts : *masuc* e *anchòia*, *aserau* e *fanabrega* per exemple) ; se pòt atanben exclure d'un diccionari un tèrme al profièch d'un sinonim mai espandit o mai autentic (cf. la preferéncia de *can* a *gos* o de *conilh* a *lapin*). Es per contra generalament impossible d'introduire de novèlas règlas dins un sistèma sintactic sens ne comprometre la coeréncia : repetiscam-o; per çò que tòca la determinacion del nom, cap de compromés es pas envisatjable entre la partida " subiberica " d'Occitània e sa partida mai centrala, mai galloromanica.

Es un autre domèni ont una referéncia dirècta als parlars - una referéncia als parlars dins lor realitat bruta se poiriá dire - es inevitabla : es lo de la prononciacion. Se coneis, cèrtas, l'existéncia d'una prononciacion de referéncia - una prononciacion que correspond, dins sas grandas caracteristicas, a la d'una zòna compresa entre Agen, Albi, Besièrs, Narbona e Tolosa. Mas aquesta jamai s'es pas conceputada qu'un còp una lenga escricha elaborada, qu'un còp mesa en òbra cèrta normalizacion lexicala - o morfologica - dins los tèxtes : representa un sistèma d'oralizacion d'aque-la lenga escricha e la localizacion que i se ven d'atribuir es doncas vaga, generala, deu èsser entenduda en rapòrt amb un ensemble de parlars puslèu qu'amb tala o tala varietat dialectala particulara. En d'autres tèrmes, se dins lo quadre dialectal lengadocian l'espaci definit çaisús se distinguís d'un Nòrd en confondent *mans* e *mas*, d'un Sud en confondent *talh* e *tal*, s'a l'invèrs se destria d'un Est en opausant *cara* a *carra*, diferéncia pas que parcialament la vocala de *fuèlh* de la de *fèl* - o encara la consonanta finala de *puèg* de la de *dètz*.

Abstracha, la prononciacion de referéncia o es doncas non solament en tèrmes de localizacion mas tanben per sa natura de sistèma diferencial, opositiu. O veni de dire, consistís abans tot en un ensemble de règlas estipulant quinas, demèst las oposicions graficas, devon èsser efec-tivas a l'oral : compòrta pas de consignas precisas sul biais de procedir a una tala oralizacion - almens quand l'oposicion presa en compte se retròba en francés. En d'autres tèrmes, ditz pas se las equivaléncias de principi que se pòdon postular entre occitan e francés son absoludas o alara simplament relatives, se per exemple los timbres vocalics de *papà*, *minon*, *alcòl* o la prosodia de *Los arbres son en flors*. caracterizan tanben, al nivèl mai concret, mai sensible, *papa*, *minou*, *alcool*, *Les arbres sont en fleurs*⁸.

Ai, per ma part, tendéncia a respondre per la negativa a aquela mena d'interrogacion. Ai ensenhada pro d'annadas la prononciacion del francés a d'estudiants estrangiers per saber qu'òm escapa pas a sa lenga mairala - que, per tan bon que l'òm siá a l'oral, per tan fina que siá son aurelha, l'òm garda tojorn un accent - o una traça d'accent - dins una lenga que l'òm a pas parlada enfants. Aquela idèia que doás lengas jamai non coïncidisson completament al nivèl articulatòri, prosodic, cresi solide que val atanben per la comparason entre occitan e francés. Pensi a los de la generacion de mos grands que poguèri conèisser dròlle - de mond nascuts a la fin del sègle XIX dins Avairon o dins Tarn : lor fonetica èra pas la meteissa segon qu'èran estats abalits en òc, sus una bòria, o qu'al contrari, filhs de regents, de comerciants, avián lo francimand per lenga primièira. Per fondar la comparason sus una presa de paraula pas pus en francés - coma fasiá implicitament tot escàs - mas en òc, es clar que la fonetica de los qu'avèm tornada aprene la lenga a sovent pas gaire mai de rapòrt amb la d'aqueles occitanofòns d'antan - o la de lors filhs s'aquestes son estats

abalits dins una meteissa tradicion linguistica. Ai aguts menats d'amics estrangiers a l'occitan o a l'occitanisme (o a la nacion francesa tot cort - d'austriacs, de portuguesas, de brasilians) sus de luòcs d'occitanofonia tradicionals - fieirals, vilatges, mases. Ai convidats los meteisses a me sègre a de reunions occitanistas - o a escotar d'unas emissions radiofonicas nòstras. Lo constat es estat unaním : radicala estrangetat al francés d'un costat, relativa francitat de l'autre⁹.

Or, aquel genre de constat es pas que rarament exprimit. Un dels principals prètzfaches de l'occitanisme es cèrtas de transmetre - d'ensenshar - la lenga. Mas es aquí, justament, la rason del silenci que i veni de far allusion. Dins lo cas abitual, ensenshar una lenga, es mai que mai desvelopar las capacitats d'expression de l'escolan - confirmar las capacitats que sa lenga mairala li conferís en la matèria. L'escrich ocupant una plaça de primièr plan dins aquel programa, lo cors de lenga implica, a l'acostumat, pas que d'un biais accessòri l'iniciacion a una novèla prononciacion (arriba quitament, dins lo cas de las lengas mòrtas, que cap de dimension oral siá pas engatjada). Normalament doncas, se demanda tant solament a l'escolan que prononciè d'un biais comprensible - que respècte pro las oposicions sonòras de la lenga apresada per èsser comprés : se vòl perfeccionar sa fonetica - reproduire exactament las diferéncias sonòras de l'idioma qu'estúdia, es convidat a anar sojornar dins lo país ont aqueste es parlat - lo mèstre estant, tant coma el, un " nacional ".

A aqueste estadi, se poiriá far remarcar que dins lo cas de l'occitan, lo darrièr argument formulat val pas, las comunitats occitanofònas naturalas estant uèi en via de totala desagregacion. Se poiriá doncas considerar que lo mèstre d'occitan - nascut, a d'unas raras excepcions prèp, en francés - se deu de far conéisser la lenga qu'ensensha dins tota sa vertat - se deu d'organizar un ensenshament de la prononciacion en fasent ausir, dins la classa, mai voses que la siá (en substància, d'enregistraments " autentic "). Mas aquela mena de suggestion sembla anar al sens contra de çò qu'a fach l'ensenshament de l'òc possible. Aqueste s'es pas pogut concebre independentament d'un escrich, d'un tèxte, d'una literatura - totas realitats definiblas a una escala plan mai bèla que cadun dels parlars apelant la denominacion d'occitan : s'es pas pogut metre en plaça sens lo secors d'una ortografia etimologica - una ortografia esfaçant las evolucions foneticas responsablas de la fragmentacion d'un òc original. En d'autres mots encara, l'ensenshament de l'occitan a mes en jòc un ensemble de tèxtes d'oralizacion variabla - associat a un cèrt nombre de prononciacions locals e quitament a una prononciacion " de referéncia ", una mena de condensat d'aquelas primièiras coma s'es mai mençonat.

Or, se pòt comprene que dins un tal contèxte, un recors a d'enregistraments autentics jamai non se siá impausat. Dins lo cas d'una classa ont una prononciacion locala preval - ont lo public es naturalament occitanofòn e s'atala mai que mai a un aprendissatge de l'escrich, l'utilizacion d'aquela mena de material oral apareis plan segur pas ges indispensabla. Amb un public mens especific, non occitanofòn - o non occitan, dins una classa doncas ont la prononciacion de referéncia es causida, l'usatge d'enregistraments autentics s'es quitament pogut evitar : totas las anomalias qu'aquestes compòrtan comparats a la lenga ensenshada i se presentan en blòc - d'un biais dirècte, frontal. Se ne son pas eliminats d'ausida, de mots o de formas considerats anormals se pòdon regetar d'un tèxte mejançant una tipografia especiala (l'usatge d'una asterisca, d'italicas) o un sistèma d'anotacion. Per contra, res non permet de singularizar - de marginalizar -

una prononciacion atipica, una forma verbala correspondent pas al modèl corrent de la conjugason, un francisme al sen d'un enregistrament. Res non permet amb aquela mena de material de destriar una " lenga " d'una " non lenga " - de distinguir, en tot cas, çò imitable de çò qu'o es pas.

I fasiá allusion totara, la segonda situacion d'ensenhament evoca da çaisús s'es generalizada sens que la nòstra practica se modifique en consequéncia. S'es uèi exclús de considerar que la lenga s'ensenha a dos nivèls - un nivèl local ont es normalizada pas que parcialament, jos sa forma escricha mai que mai - e un nivèl global ont la normalizacion es totala, implica tanben una prononciacion, nos cal per contra admetre un fach - e soslinhi, que pensi que nos refusam lo mai sovent a aquel constat : **i a pas cap pus, uèi, de practica naturala a normalizar e çò qu'apelam nòrma - son contengut objectiu en matèria de prononciacion, gramatica o lexic - sufís pas per far una lenga.**

D'après aquestas darrièiras formulacions, lo silenci qu'enròda la pèrda d'autenticitat fonetica de l'occitan parlat uèi procedís mai de la denegacion que non pas d'una simpla omission. Per aquela rason va plan de repetir qu'en matèria de prononciacion, los parlars naturals - los pate-ses - son pas sonque del costat del particularisme absolut o de la variacion illimitada : per la lor articulacion o la lor prosodia, los parlars qu'an servit de basa a l'elaboracion d'un occitan de referéncia s'opausan massissament, dins l'espaci geografic qu'es lo lor, al francés. Per exemple, s'òm fa abstraccion de sa capacitat a formar tala o tala entitat de significacion, s'òm daissa de costat sa propietat - variabla segon lo parlar - a dintrar dins los mots *mans*, *fial*, *preniá* - o *puòg* qu'altèrna amb *puèg*, òm se tracharà que lo lengadocian dins son ensemble conferís a la vocala o dobèrt una articulacion mens labializada e mens anteriora que lo francés meridional ; d'un autre latz, per çò qu'es de la prosodia, òm pòt d'ausida constatar que las inflexions del ton son pus frequentas e mens bruscas dins lo primèr usatge citat que dins lo segond. En brèu, cal apondre a las recomandacions esquematicas qu'avèm costuma d'i nos referir en matèria de prononciacion una descripcion fina dels sons o dels esquèmas melodics qu'aquestas meton en causa. Cal apondre a la " prononciacion de referéncia " una nòrma fonetica que non dega res a cap de normalizacion e pòsca èsser illustrada pas que per una paraula naturala.

Una tala conclusion - l'idèia qu'al nivèl mai general l'aprendissatge de l'occitan pòsca e dega far intervenir un oral non normalizat - semblarà doncas de mal admetre a d'unes. A aqueles se pòt replicar, en tornant formular un argument ja invocat aici, que l'occitan es pas una lenga mòrta ni mai artificiala, mas plan una lenga viva : sa fonetica se confond pas amb la de cap pus e pòt pas aparéisser qu'estrangièira a l'aprenent, qu'aqueste visca o non dins una region tradicionalament occitanofòna, que siá sortit o non d'una familha n'i a doás o tres generacions occitanofòna. Cossí que siá, sul plan gramatical, la normalizacion a pas jamai concernida que la morfologia - la conjugason mai que mai : s'es vertat que la sintaxi tend a escapar a tota codificacion, representa justament un domèni - es çò que daissa entendre l'afirmacion que soslinhavi çaisús - ont los parlars lengadocians son pas perfectament unanims. En d'autres mots, tota consideracion facha del foissenc - qu'efectivament pòt passar per una simpla perifèria, una zòna de transicion amb lo gascon o las lengas ibericas - se pòt donar mai d'una version de la sintaxi lengadociana : i se pòt restacar mai d'un subsistèma - cadun geograficament identificable.

Prengam per exemple la diferéncia entre *me la dona* : *la me dona*. Lo primièr tipe sequencial illustrat caracteriza los parlars que daissan lo participi invariable dins *ai cantat la cançon*, lo segond los parlars qu'an al contrari, amb acòrdi, *ai cantada la cançon*. Una tala coïncidéncia es pas fortuita : es estada mai relevada dins lo domèni roman. De mai, met en causa de zònas pro expandidas : se lo parelh *me la dona / ai cantat la cançon* representa una solucion majoritària, *la me dona / ai cantada la cançon* es causit - lo foissenc mes a despart dins aquel calcul - per un bon tèrç dels parlars. Las doás afirmacions que precedisson signifìcan : per la primièira, qu'es *a priori* impossible de desdoblar pas una descripcion de la sintaxi lengadociana - de considerar que, allòc d'èsser geograficament repartits, l'òrdre dels pronoms conjonches o l'acòrdi del participi amb l'objècte pòspausat son completament liures ; per la segonda, qu'una tala subdivision dialectala pòt pas èsser - en pretextant un caractèr marginal e pauc representatiu - eliminada *a posteriori* : es cèrtas possible de recomandar l'usatge de *me la dona / ai cantat la cançon*, majoritari, mas lo parelh *la me dona / ai cantada la cançon*, el tanben largament atestat - el tanben largament representat pels tèxtes, deu èsser considerat coma perfectament acceptable.

Una tala conclusion met en evidéncia una concepcion de la nòrma qu'aviam pas presa en compte fins ara. La nòrma çai s'es poguda presentar coma sintetica o artificiala - coma resultant d'un cumul o d'una ibridacion entre parlars. Or, per çò que tòca las combinasons pronominalas, l'acòrdi del participi o pus generalament - vista la solidaritat entre règlas a aquel nivèl - la sintaxi, l'usatge recomandat apareis d'a fons natural : se definís pas coma lo resumit de totes los usatges possibles mas correspond plan a un d'eles, causit en foncion de la siá non marginalitat, de son expansion - del seu caractèr central. La recomandacion que ne fa l'objècte sembla aital tota relativa - a un aspècte tendenciós per reprene un tèrme ja utilizat pus naut : repetiscam-o, lo parelh estructural *me la dona / ai cantat la cançon* es a pena mens local - pus recomandable - que *la me dona / ai cantada la cançon*.

La concepcion de la nòrma que se ven d'evocar per la sintaxi val atanben, se tot lo mens òm se tampa a ne far una descripcion mai que somària, pel lexic. Om pòt envisatjar de " mixar " - d'ibridar - los diferents sistèmas lexicals atestats per l'espaci lengadocian dins la sola mesura ont i jògan las meteissas significacions. Or, se sap que, tanlèu passar d'un usatge linguistic a un autre, tal o tal tèrme pòt veire sa valor expressiva variar. L'occitan (o lo catalan) *trobar* a un significat mai larg que lo francés *trouver*, estant correspondre tanplan a *rencontrer*. Lo roergàs *pena*, en contribuisent a la formacion d'una perifrasi coma *portar pena*, a pas la meteissa valor expressiva que lo seu correspondent francimand *peine*. Ne vira aital atanben del roergàs *canha* fàcia al francés *chienne* - lo primièr apareissent efectivament dins l'expression idiomàtica *aver la canha al ventre*. Notem plan - e nòstre apèl a la nocion de roergàs n'es una illustracion concreta - qu'aque-la mena de variacion se pòt manifestar per un meteis espaci dialectal : per çò que çai nos tòca, la definicion d'un lexic de referéncia consistís doncas a destriar - dins la zòna lengadociana - un sistèma lexical demèst maïtes, un sistèma susceptible, per sa localizacion, pel seu caractèr central, de diferir mens amb totes los demai. Dins una tala perspectiva, la seleccion de *can* puslèu que de *gos* correspond a la d'un tèrme central aitant coma expandit ; de mai, la susbstitucion de *conilh* a *lapin*, l'importacion d'un vocable coma *fanabrega* - totes los fenomèns d'ibridacion, doncas, implicats per la definicion d'una nòrma lexicala - semblan segondaris.

L'idèia qu'a d'unes nivèls, la nòrma pòsca sonque aver una valor relativa, que pòsca èsser pas una quintesséncia de l'ensemble dels parlars mas ne representar sonque una partida, aquela idèia es plan generalament ocultada. Es çò de sostenhavi pus naut e que, per conclure, voldriá apear sus dos constats :

- lo debat actual en matèria de nòrma concernís quasi exclusivament la neologia, un domèni d'ont tota variacion d'òrdre dialectal es en principi exclusa (se sabon las controvèrsas soslevadas per la definicion dels equivalents occitans de *texte*, *moderne*, *numéro*, *cinéma*, per la preséncia d'un *e* de sosten dins aqueles equivalents o per la lor accentuacion) ;

- dempuèi " L'occitan sens pena " d'Assimil, totes los metòdes d'aprendissatge progressiu del lengadocian son, sens cap d'excepcion, de simplas iniciacions. La part que resèrvan a la sintaxi o al lexic es tròp succincta, tròp allusiva, per qu'aquestes aparescan realament localizables dins l'espaci lingüistic qu'aqueles son censats de ne tratar : en realitat, las solas remarcas dialectologicas que contengan los manuals en question non tòcan jamai que las subdivisions pus importantas de l'ensemble d'òc, las diferéncias amb lo gascon, lo provençal, lo nòrd-occitan. Un tal partit pres semblèt de segur legitim dins los primièrs tempses : l'ensenhament se podiá alara donar per principal objectiu de difusar una ortografia o un modèl de conjugacion, lo public debutant estant convidat, en parallèl, a una autentica immersion dins un usatge natural encara viu. Mas dins la situacion actuala - e i s'es fach mai allusion aici, parièra limitacion es de plan mal justificar ; se prenèm en compte la desaparicion d'una occitanofonia naturala - se vesèm dins l'ensenhament lo sol biais de transmetre l'òc, podèm pas que conclure que nos expausa a dos riscos majors, es a dire : - l'apauriment de la paraula ordinària, son estereotipia en matèria sintactica o lexicala, son abséncia totala d'autenticitat fonetica ; - la proliferacion de la " lenga d'autor ", los desvaris d'un tèxte liurat a el meteís, als seus fantasmas interdialectals o interlèngües. Car, a costat d'una lenga usuala venguda completament omogenèa, l'eterogeneïtat de l'*scripta* tradicionala pòt aparéisser sonque imputabla a la creativitat : fàcia a un usatge corrent apaurit, lo detalh sintactic o lexical de la tradicion literària - sa variacion de tèxte a tèxte - pòt pas que semblar la pròva qu'un autor a tota libertat per modelar la lenga, per ne redefinir las règlas de basa.

Cresi que totes sèm conscients del primièr risc evocat. Per quant al segond, es real s'òm se referís a la primièras paginas d'aqueste article. Me sembla per consequent necessari, uèi, de concebre de metòdes qu'abòrden lo lengadocian dins tota sa complexitat sintactica, lexicala, fonetica. D'elaborar de manuals propausant nivèl intermediari e perfeccionament, presentant una lenga pro caracterizada doncas per èsser associada a una localizacion precisa - una localizacion pus restrencha qu'aqueles normalament supausada al dialècte precitat. En opausant un lengadocian " central " a sos marges, en reconeissent a la lenga ensenhada cèrta variabilitat, òm se pòt sonque facilitar, per subrepés, l'accès a de documents orals autentics : òm pòt sonque assolidar la nocion de correccion articulatória o prosodica e donar al manual un vertadièr contengut civilizacional ¹⁰.

joan fulhet

NOTAS

1 Aquela remarca concernís pas los quantificaires de la mena de *tot e mièg* qu'entretenon amb lo nom de relacions plan especificas - qu'implican pas necessàriament la pluralizacion dels noms nombrables (religar *tota blanca, mièges mòrts a tota(s) la(s) nuèch(es), (de) mièg(es) litre(s)* e opausar aquesta tièira a *tròpas nuèches, tròpes litres*).

2 Es mai que probable qu'amb son ensemble de demostratius pro especific e pro complet, amb sa mòrfosintaxi pro iberica (cf. en particular los complexès non conjugats del genre de *lavà's* (per *se lavar*)), lo gascon de la region pirenenca responda pas a aquela generalitat.

Soslinhem de mai qu'aquesta val pas dins los cases ont lo demostratiu jòga lo ròtle de pronom, ont es pas, de fach, acompanhat del nom que ne permet la represa. Denòta alara la proximitat (cf. las sequéncias de la mena de *Trobèri un òme. Aqueste me diguèt que...*), a mens que dos noms se pòscan reprene dins lo contèxte : segon aquesta darrièira eventualitat, la causida del demostratiu opèra, en principi, en foncion de la proximitat temporal, del caractèr mai o mens recent de l'ocurréncia (cf. *Un òme trobèt una femna. Aquel diguèt a aquesta que...*) (dins un contèxte discursiu metent en causa una oposicion, *aqueste* pòt èsser tanplan utilizat coma un adjectiu : cf. *dins aqueste (darrièr) cas*).

3 Relevat dins *Les vies des Troubadours*, 10 18, p. 204.

Cal notar que, fòra lo cas de las expressions aparelhadas (cf. nòta precedenta) o de valor temporal (cf. pus bas dins lo tèxte), *aqueste* segond grop linguistic pòt utilizar un demostratiu marcant l'alunhament dins de sequéncias comparablas a *Vaig trobar el veí. Aquell professor...* ont la represa opèra a partir d'una expression definida e implica pas la sinonímia.

4 Lo francés exclús lo demostratiu neutre d'una expression temporal dins los sols cases ont aquesta se qualifica, efectivament, coma un complement de temps : opausar *Il y a passé une semaine. Cette semaine-là, il n'a pas eu le temps de s'ennuyer.* a *Il y a passé une semaine. Cette semaine(-là) lui a paru trop courte.*

5 Aquesta darrièira frasa pòt venir corrècta s'òm i assòcia *aquest an* pas qu'a l'infinitiu (cf. en l'ocurréncia *S'era dich de rintrar ren qu'a la debuta d'octòbre aquest an (e des setembre l'an que ven)*).

6 L'adjectiu *passat* contribuís a fixar la valor d'una expression temporal relativament al moment de l'enonciacion - e aquò d'un biais negatiu, disjontiu. En mai del parell citat dins lo tèxte, l'òm a doncas *Aqueste an, es tornat a C. : L'an passat, tornèt a C.* (o encara, en donant una forma adverbiala al sintagma inicial *Ongan, es tornat a C. : Antan, tornèt a C.*).

Cal notar tanben que totas las expressions temporals son pas deicticament marcadas (*embrayées* en francés). *en febrèr, a quatre oras, lèu, tard* pòdon venir completar las expressions *aqueste an, l'an passat, aquel an* (o quitament, per las tres darrièras, *uèi, ièr, aquel jorn*) : apareisson aital compatiblas tant amb un *passat* compausat coma amb un preterit.

7 Per arguïr que la primèira d'aquelas doás estructuras compòrta plan un subjècte, la cal comparar amb los seus equivalents *il est venu deux voisins, there came two neighbours* en francés e en anglés.

8 En realitat, coma tornarai dire pus bas dins lo tèxte, las vocalas de l'occitan son mens tendudas (demandan una mendre anteriorizacion de la lenga e una mendre activitat dels pòts) que lors omològas en francés ; de mai, las inflexions del ton son mens bruscas (mas pus frequentas) dins aquela lenga que non pas dins aquesta.

9 De fach, en matèria de fonetisme, se pòt postular una radicala disjoncion entre occitan e francés pas qu'al Sud o a l'Oèst d'Occitània (dins la zòna " aquitanopirenenca ").

Escotem aquel occitanofòn natural, nascut dins lo darrièr quart del sègle XIX, qu'es lo pepin de Farrabica ; s'una abséncia de barradura vocalica dins *faut, pleut* lo destria dels francofòns naturals del seu temps o de la siá region, es mai que mai pel seu

consonantisme que manifestà son apartenéncia lingüística d'origina (non pas tant per l'r apicala - nagaire típica, se sap, del francés del Sud-Oèst - coma per l's apicala e per [b], [d], [g] non explosius).

Per çò qu'es, ara, de l'Est o del Nòrd d'Occitània (de la zòna " arvernomediterraneanca "), va plan solide de distinguir entre dos sistèmas articulatoris o prosodics, un caracteristic d'una borgesiá francofòna de las vilas; l'autre d'una pagesiá occitano-fòna del campèstre. Aquò dich, entre dos sistèmas s'opausant pas que per un grau diferent de tension vocalica (o de nasalizacion) o per un dosatge diferent de l'intensitat e de la longor dins la realizacion de l'accent, cap de limit franc se pòt pas definir : l'arvernomediterraneu e lo francés presentant pas cap de diferéncia consonantica essenciala, las particularitats vocalicas o prosodicas que los separan son pas irreductibles, daissan plaça a la definicion d'usatges intermediaris ([b], [d], [g] son siá explosius, siá fricatius, pas jamai los dos a l'encòp ; per contra, una vocala pòt èsser mai o mens tenduda, nasalizada, o alongada jos l'accent).

Om coneis las rasons del partatge lingüistic que se'n ven de far estat. La diglossia es pus anciana o pus ancorada dins lo Nòrd o l'Est occitans, un Est occitan relativament pauc enclavat e urbanizat : Provença es estada lo luòc de la primièra Renaissença, e lo provençal lo primièr dialècte d'òc a èsser promogut al reng de lenga literària. A aquela conjuntura istorica se deu renviar lo fach que dins lo dich dialècte lo passatge a l'escrich requesis finalament pauc d'artifici : l'*scripta* provençal se constituís a un moment ont l'idèia d'una literatura d'òc es pas assegurada e l'usatge popular encara plan viu. Per subrepés, lo concèpte meteís de provençal designa una realitat tangibla, immediata, se rapòrta a un usatge sens contèsta original : Marselha, vertadièra metropòli a l'epòca modèrna, es responsabla de la difusion d'aquel trach nòrd-europenc qu'es la neutralizacion de genre al plural (comparar *lo / la // l(e) i a le / la // les, der / die // das // die*), es lo centre d'aquela enclava que forma lo provençal dins l'espaci sud-europenc. Lo lengadocian es pas, per contra, organizat altorn d'un pòl urban : a pas l'aspècte compacte o omogenèu del provençal mas se definís puslèu d'un biais residual. Sa codificacion escricha, qu'interven plan bèl briu après la d'aqueste, repausa aital sus un sistèma pro abstract - un sistèma unificant, al final, non solament la fonia mas tanben la morfologia dels parlars que i s'aplica : la tripla oposicion desinenciala *cantAN, cantEN, cantèrON*, pas atestada enlòc pus ara qu'en espanhòl o en italian, es estada, d'ausida, comunament admesa pels tenents de la grafia d'Alibèrt (En tèrmes pus radicals, òm poiriá arguir que la règla constitutiva d'una tala grafia – la règla a= [o] – se situa abans tot a un nivèl gramtical e que son aplicacion variabla segon los parlars tend a nivelar aquestes a aquel nivèl : concernissent, principalament, lo pronom femenin pòstpausat de *pren-la*, la règla precitada pòt interessar tanben la vocala atòna de *lana* e mai sa vocala tonica. Tend doncas a assimilar tres grops dialectals (un grop meridional (amb [prenlo], [l'ano]), un grop oriental (amb [prenlo], [l'ana]), un grop septentrional (amb [prenlo], [l'ono])) que un, lo primièr, se caracteriza per una propension (típica de las lengas romanicas del Sud) a l'enclisi e los autres dos per una propension (típica dels usatges romanics del Nòrd) a la proclisi. Un tal argument es pr'aquò tròp general per èsser desenvolopat aici).

Totes aqueles desenvolopaments menan a una conclusion : disponibla o pas, la referéncia a una prononciacion autentica - realment distinta de la del francés regional - es pas necessària en Provença : la nòrma provençal es pro naturala, pro prèp dels parlars per que la siá legitimitat siá pas remesa en causa. Aquò es pas lo cas de la nòrma lengadociana e cal doncas admetre qu'es sonque en l'associant a un fonetisme natural, especific qu'òm ne pòt garantir l'autenticitat, l'assimilar, objectivament, a una practica lingüística seculara. A aquò merita d'alhors d'apondre que, se la reforma d'Alibèrt s'es propausada de rompre amb la diglossia e de restablir lo ligam amb lo catalan, es per la lor prononciacion que los parlars lengadocians senhalan sul pic lor ibericitat : pòt pas que semblar paradoxal que l'adopcion d'aquela dega correspondre a l'abandon d'aquesta.

10 Una familiarizacion amb la vida vidanta de las comunitats occitanofònas se poguèt evitar entre lo principal objectiu de l'occitanisme èra de " desruralizar " la lenga, la sortir del ghetto païsan. Ara que la pichòta pagesiá a practicament desaparegut, que la vida als camps a recobradas sas letras de noblesa (siá que siá, es l'interés pel local e l'autentic que buta cap a l'estudi de l'òc), aquela actitud d'evitament se justifica pas pus.

Bernat Lesfargas: l'aiga e lo fuòc

Lo primièr libre de poèmas occitans, publicat en 1952, de Bernat Lesfargas portava lo títol un pauc enigmatic de *Cap de l'aiga*, que dins la version francesa èra estat traduït per " Mère des eaux ". Es lo nom d'un luòc de son país de naissença, Peiregòrd, pas qu'a qualques quilometres del vilatge ont contunha de demorar Bernat a l'ora d'ara : Glèisa Nuèva d'Issac. Cap de l'aiga : aquí que naisson las aigas e que lo riu, e mai pichotet, comença d'èstre riu. Mas aquel nom es tanben lo de las originas d'una escritura, d'una poèsia, sempre viva e movedissa fins qu'al jorn de uèi.

De las aigas dels rius, se sap dempuèi l'Eraclit d'Efès que degun d'entre nosautres s'i pòt jamai banhar dins las meteissas, e que los fluvius ne finisson pas de rajar. Los òmes, totes que sèm, demoram los testimònis d'aquel movement infinit que nos fa viure e que nos despassa de tot lo pes del temps a passar. D'aqueste riu màger del temps, la poèsia de Bernat Lesfargas a sachut esposar las onadas pus prigondas, sempre parièra e sempre desparièra, dins un balanç d'anar-venir que fa de l'escritura tot a l'encòp lo relòtge del mond dins son entièr e l'amirador que nos ajuda a contemplar de las causas e dels umans las endevenenças.

Quand se publiquèt, en 2001, lo volum que recampa, jos lo títol *La brasa e lo fuòc brandal*, la part pus importanta dels poèmas de Bernat Lesfargas, s'es pogut veire cossí, dempuèi 1952 e la sortida de *Cap de l'aiga*, aquela poèsia èra demorada fidèla, prigondament fidèla, al vam e a las resonàncias dels primièrs poemas. La fidelitat aquesta, luenh dels repeiatges e de las timiditats, es lo sagèl d'un itinerari poètic vertadièr, coma n'i a pas tant qu'aquò, fin finala, dins una literatura, quina que siá, e mens encara, benlèu, dins una literatura fragila coma o demòra pus que jamai la literatura de lenga occitana.

Los poèmas de *Cap de l'aiga*, non solament, coma es acostumat de dire, son de cap de biais estats tocats per lo passatge del temps, mas, al contrari, s'impausan totjorn, una mitat de sègle puèi, dins la fòrça de sa jovença : una jovença fonsa, que deu pas grand causa a las actualitats de l'escritura e a las mòdas, mas que deu tot a la quita fòrça de la poèsia qu'un jorn la faguèt nàisser e contunha uèi coma ièr de la reviscolar. Aquela jovença tant evidenta, cresi que tròba sas originas dins doas o tres causas que Lesfargas jamai quitèt pas de n'esprovar l'urgéncia e de ne traduire l'acuitat dins un lengatge en adequacion perfiecha amb las necessitats del moment.

La primièra, es çò que sonariái un sentiment especialament agut e clar de las circonstàncias que, tan pichòtas coma sián, cambian lo tot d'una vida e, d'aquí, ne cargan una valor que passa los tempses e los luòcs. Per aquò, tota la poèsia de Lesfargas se pòt qualificar de circumstanciala, dins lo sens que sap agantar d'un biais sobeiran la carn de çò efemèr mas essencial per ne servir la memòria dins tota sa puresa primièra. D'un baticòr nais lo poèma, e ven lo poèma l'imatge d'aqueste baticòr.

Aquest imatge e mai, e vejaquí la segonda d'aquelas caracteristicas màgers de la poèsia de Bernat, es simultanèament un ritme que fa pas qu'un amb lo del moment que l'a vist nàisser. Qu'escriga dins aquel mòde de vèrs que li dison per facilitat de " liure ", o segon las règlas de recèrcas

formalas sovent plan rafinadas, sa poèsia es totjorn sul pic e sens aflaquiment cantar : en delà de la musica e de las sonoritats, es un ritme inoblidable que s'i ausís d'intrada, e que los mots e las frasas, los vèrses e las estròfas s'i plegan. Al revèrs dels adobaments tròp facilis que riscarián de reduire lo poema a qualques mesuras que l'embarrarián dins lor repeticion, coma a l'opausat d'una escritura d'una immediatetat quasi prosaïca (e prosaïc es pas pròsa...), la poèsia de Bernat Lesfargas coneis la clartat indefugibla de las evidéncias pus imperativas, luenh de tota mena de simplificacion.

La tresena causa que fa tan joventa e sempre rejoyenida la poèsia de Bernat Lesfargas, aquò's lo biais qu'aquela mescla d'aparenta simplicitat e de refinament dins lo menut dels mots i es vestit de las milantas facietas de las culturas que lo poèta a poscut conèisser e amar. Dins sos poemas, quitan pas de nasejar los ressons del trobar medieval, dels romances iberics, de las poèsias popularas occitanas, coma de totes los poètas d'aicí ò d'endacòm mai que sos vèrses restontisson dins los sieus. E aquela innutricion es tot lo contrari d'una mòstra ostentatòria de cultura : la votz del poèta de Gleisa Nueva d'Issac se noirís e s'esclaira d'aquelas votz frairalas, a través los espacis (Occitània, Catalonha, Galícia, Espanha...) e los tempes que tota sa vida n'es estada pastada e matisada.

La poèsia de Bernat, ça que la, seriá pas çò qu'es, e sa preséncia nos seriá pas tan fòrta e tant amistosa, dins lo sens pus naut d'aquel mot, foguèsse pas traversada de fons a cima per quicòm que l'enlusetís e li dona sa lutz pròpria. Son fuòc, aquel fuòc qu'aganta lo lector tre lo títol del volum recapitulatiu de 2001 : *La brasa e lo fuòc brandal*. Aquel fuòc totjorn a fuoquejar, aquelas flambas totjorn a flambejar, e que ja se'n sentissiá, viva e bèla, la cremason e l'auçada dins los poèmas de *Cap de l'aiga*. Del mai vau, del mai m'es idèa que tota la poèsia de Bernat posa lo mai prigond de la clartat sieuna dins aquesta familiaritat amb la flamba : flamba de la revelacion de l'amor, de totes los amors, flamba de la Revelacion ela, que del mond tot entièr càmbia un moment lo sens, e d'aquí ne fa lo brasàs del còs e de l'arma, lo brasàs de la vida. Entre lo "boisson ardent" de la Bíblia e las flambas de Pentacosta ("Pentecôte" : lo títol d'un dels poèmas pus bèls - en francés ça que la - de Lesfargas), la paraula del poèta demòra en quèsta de sa tèrra promesa. Los mots i son flambas e brutladuras, espinhas de lutz e lengas de fuòc. E la tèrra promesa, de lamp en lamp, de revelacion en revelacion, la quita tèrra del poèma. Parlèt un jorn Salvador Espriu, dins un poèma memorable del recuèlh sieu *El caminant i el mur*, "Assaig de càntic en el temple", d'

*aquesta meva pòbra,
bruta, trista, dissortada pàtria*

Dins la pèça ultima de son libre benlèu pus famós, La pell de brau, lo meteís Salvador Espriu escriví :

*Nosaltres volem
només,
amb esperança
humil,
la plenitud eterna
de la rosa,
una suprema eternitat
de flor.*

M'agrada, en aquestes jorns que los poèmas de Bernat Lesfargas se pòdon ausir publicament a Barcelona, qu'aquesta ròsa catalana faga resson, dins sos espèrs de Pentacostas avenidoiras, a las paraulas del poeta occitan Bernat de Glèisa Nuèva, entre l'aiga e lo fuòc.

(*Omenatge rendut a la Generalitat de Catalonha e a l'Universitat Autònoma de Barcelona en mai de 2003*)

felip gardy

Sèrgi LABATUT, *L'Esquinador*, edicions Reclams, 75 paginas, 15 euròs.

De qué ne vira ? Lo libre aquel es a l'image de l'esquinador, un espleit literari que servís a l'autor per talhar a tròces la vida empenada, la seuna e l'imaginària que remòsa Flaubert, Joyce, Pound, Borges, Auger Galhard e subretot Ramon Llull. Es a dire un baujum que regausís lo cap sanitosamente per un mescladís de lòcs e de lengas que lo leitmotiv ne seriá la cèrca del paire (?) S'i desplaèga una escritura totala e reivindicativa dins un biais novèl de fargar un roman : " *Soi sol, e vosautres, vos demandi, defòra, defòra ! Oremus còr mesclat de nuèch e oras, longas oras, l'orgue-na granda. Fa nuèch la rega de dessús manca pas d'i èsser. What does it mean aquestes images ? A ! Çò que cercava... Es segut, es mai aisit. Tal un sentit la pluèja. Se virèt devèrs fotografic biais qu'encadenava lo prètz dels oblits.* "

Tant val dire que Labatut al briu de sa batuda vòl pas far volar sonqu'una icarenca anecdòta, mas mai que mai far restontir una brava part de vertat, çò que demòra de segur la " qualitat " mai fundamentala de la literatura e la mens rebutabla , segon Gao Xingjian (veire son discors del Prèmi Nobel 2000). E per tal de dire lo verai i caldrà un esperit esquichaire e a mand de venir jogador d'aquel esquinador d'idèias, a l'agrat de tastar l'agram al lòc de la grana. Serí pas, tota òbra, a l'image de la vida vidanta, un batalhejar ? Es qu'aquel tèxte, mai que mai codat, " criptic e de mal legir ", per o virar d'un biais negatiu, balha pas la pròva de çò pus pròpri e çò pus ric de la polisèmia del lengatge uman ? Al delai de la cèrca del paire, la quista que tafura l'autor es lo faire de la pluralitat d'una lenga lenga, pas res de mens qu'aquel vam vent vòl interior e divenc que cantèt Rilke : " Ein Hauch um nichts. Ein Wehn im Gott. Ein Wind. (*Sonets a Orfèu*, I, 3) L'esquinador aquel fa silenci, fa sens, fa sens de creacion, sens de vida sens relambi, a bèl talh...

pèire venzac

C'est chouette

S'ausís de còp en quora, aici ailà, que l'escritura occitana, la literatura, la quita lenga son a mand de morir. Al moment que torna la discutida sus l'eutanasia, aquí un esquinador que la voldriá ajudar a crebar un pauc mai lèu : un pauc d'umanitat, cal acorchar l'agonia !

Labatut nos servís aquí una mena de " puzzle " pòst-apocaliptic, un amolonament de tròces desossats en sortida d'afachador. Aquí la volontat de l'autor - darrièra volontat benlèu ? - daissar totes aquels *membra disjecta* a despart los un dels autres, dins un univèrs desrabat que la sang negra, calhada ja, ne seriá lo sol ligam. Aquí una sanqueta, un masèl modernista, que la lenga n'es lo pòrc. Las estructuras gramaticalas son destrutturadas sens cap de rason, e almens sens profièch per balhar d'efectes a sa pròsa ; se pòt totjorn cercar d'articles mas òm se perdrà solide dins las legions d'inversions. Subretot, a cada pagina o gaireben, un mot una expression o una frasa dins una lenga estrangiera. Dins la cèrca del paire - e del nòstre temps perdut - que l'autor ditz menar aici, torna trobar lo *saint babil* de son enfança d'una modernitat que manja pas de pan. Una mòrt de la lenga, aprèp la dels genres, de l'autor, del tèxt, es a dire un libre que ven un pauc tard ; e mai per Roland Barthes, la modernitat es mòrta en 1980 : *De profundis*.

Tres motius se teisson a l'entorn de l'evocacion d'una vida de cada jorn, amb son fais de cagantisa : l'escritura, la guèrra, e lo rapòrt paire-filh. E per trocejar mai encara aquel teissut los periòdes istorics son mesclats e son plan sovent evocats mercés a l'intertextualitat (*ah ! la belle Julia*). O ditz l'autor dins son pòstfaci, es grand legeire de Joyce, Auger Galhard, Ramon Llull, Flaubert, e fa referéncia dins lo tèxt a Bodon, La Fontaine, Platon, e un molon de trobadors o d'òbras de l'Edat Mejana. Dins un tèxt claufit de citacions, d'allusions textualas, de frases en lenga estrangiera, se vei pas plan çò que demòra del trabalh vertadièr de l'autor - e per Flaubert, escriure es un trabalh, una mesa al plèc de la lenga, pas un amolonament de gran dins la granièra. Mas Labatut a " *après que de chercher, fargar, n'èra pas de besonh*".

I auriá plan causas de dire sul pòstfaci, sus aquel biais d'explicitar un libre que lo legeire pòt benlèu pas comprene sol, e de plan mostrar sas referéncias. Per astre, Sèrgi Javaloyès, dins son abans-disér, plaça Labatut *sous les auspices* de Bernat Manciet e de Felix-Marcèl Castan que li auriá dich : " *Labatut qu'ei un mèste* ". Mèstre d'amolonar e d'una filosofia qu'enóncia d'unas vertats malaisidas de dire : " *L'ostal de la Jana, la maire de la femna qu'aviá de dròles...* ".

Vraiment, Sèrgi, il est chouette ton bouquin !

xavièr bach, olivièr lamarca

novèlas

• Las Presses Universitaires du Mirail
(Université de Toulouse-Le Mirail, 5 allées Antonio Machado
31058 Toulouse cedex)

publican

La Requête faicte et baillée par les dames de la ville de Tolose
(1555). Avèm aquí una brava edicion critica alestida per
Joan-Francés Courouau e Felip Gardy. Aquela òbra del sègle
XVI, ont lo francés, lo lengadocian dins la grafia tradicionala
de la lenga, mas tanben lo gascon e lo " gabach " se coste-
jan, es al centre d'enjòcs màgers de lenga e d'escritura,
a l'entorn del Collègi de Retorica de la ciutat mondina,
a un moment ont l'occitan -a l'estrèma fin de la tradicion
grafica a Tolosa- es ja installat a plec dins una situacion
diglossica que lo cogís a se cercar e mai a s'inventar un allo-
cament literari novèl. Cal ramentar qu'aquela *Requête* es a
situar a costat dels autres dos tèxtes tolosans de 1555,
publicats al sègle XIX per J.-B. Noulet,
Las Ordenansas e Coustumas del Libre Blanc e Las nonpareilhas
Receptas per far las femnas tindentas, risentas, polidas e belas...

• Las edicions Reclams duèrbon lor colleccion novèla,
" Obras ", amb la reedicion del roman culte
de Bernat Manciet, *Lo gojat de noveme*,
dins una vestidura grafica que lo sèrv remirablament.
La cobèrta atractiva clau una illustracion en colors de
Joan-Lois Fauthoux que convida a dintrar
dins l'univèrs del tèxte gascon seguit,
a la fin, de la revirada francesa de Guy Latty.

• A las edicions del Trabucaire, a Perpignan,
ven de paréisser
Lo Corbatàs roge, de Max Roqueta,
lo sieisen volum de l'òbra màger del grand escrivièire
d'Argelièrs.

Una cima dins totes los racontes que compausan lo recuèlh,
mas mai que mai dins dos d'entre eles que la pròsa d'òc
i endeven una plenor remirabla,
entre enfaitilhament e esquiçadura :

Lo Corbatàs roge justament,
e la definitiva *Casa di Dante* :

" *Foguère long per anar a Firenze (...)* Lo viatge s'esperlanguèt. Per ieu èra finit. Ere dejà tornat a Argelièrs, a rodejar a l'entorn de la casa di Dante. La qu'aviái elegit per la sola casa florentina (...)

I aviá pas degun. Mas i aviá lo Dante. Sol. Caput.

Enterstardit dins son voler d'aram... "

Lo Corbatàs roge còsta 15 euròs. Trabucaire, 2 carrer Jouy d'Arnaud F-66140 Canet.

• Los 2, 4 e 5 d'octobre de 2003

se tenguèt a Agen un collòqui titolat

Les Voix de la nymphe aquitaine, Ecriture, langues et pouvoirs (1560-1610).

Felip Gardy, Joan-Francés Courouau e Marie-Madeleine Fragonard (Société Française d'étude du Seizième siècle)

n'èran los bailejaires.

Las contribucions permetèron d'adralhar

la reflexion a l'entorn

de la vida intellectuala, literària e politica

dins la part sud-oèst de França

al briu de la segonda mitat de sègle XVI,

entre occitan, francés, mas tanben lenga vasca.

S'i parlèt de Dubartàs, del mecenat d'Adrien de Monluc,

d'Augièr Galhard, de Joseph Scaliger,

de reprovèrbis basques, e de circulacion de l'escrit literari,

entre fòrça autres sicuts.

• Oc Sonic Production

lança un novèl CD del cantaire roergàs Luc Aussibal

titolat *Dedins*.

Un univèrs musical intense a l'entorn dels tèxtes

-o puslèu dels *talhs*- de Jaumes Privat.

Amb, tanben, lo riulejament d'una lumenosa *Pluja d'auba*

de Bernat Manciet.

Oc Sonic Production 1 bis rue Maurice Bompard 12000

Rodez. [www. Oc-sonic.com](http://www.Oc-sonic.com)

Distribucion : Mosaic Music Distribution 36, av. V. Segoffin

31400 Toulouse .

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANAS

creada en 1923
per Ismaël Girard

Presidents d'onor :

Max Roqueta, Pau Castelà, Max Allier†

Direccion e Abonaments :

Centre Regionau de Documentacion Occitana
B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex

Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 47 26 - e-mail : migourdon@aol.com

Mandatx totes manescrichs a

Bernat Manciet, a Trensacq - 40630 Sabres - Tel. : 05 58 07 06 56

Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuil -Tel. : 05 53 70 50 62
e-mail : jptardiu@aol.com

Jaumes Privat : e-mail : jaumesp.latalhada@wanadoo.fr

Conselh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon

Baile Redactor : Bernat Manciet, amb Joan-Pèire Tardiu, e Jep Gouzy (Catalunya)

Membres : Felip Angelau - James Astor - Franc Bardòu - Sergi Bec - Joan-Frederic Brun - Michèu Chadeuil - Ramon Chatbert - Joan-Pau Creissac - Dominica Descomps - Renat Duran- Felip Gardy - Rotlan Garrigues - Dòna Ismaël Girard - Olivièr Lamarca - Joan-Francés Mariot - Bernat Molinier - Jòrdi Passerat - Jaumes Privat - Alem Surre-García - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Viguier.

Abonament als quatre quaserns de l'an

França : 25 €

Estudiants : 18 € (sus justificatiu)

Forestièr : 31 € - D'ajuda : 50 € - Lo numerò : 7 €

I.S.S.N. 1169-2332

Publié avec le concours du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi Pyrénées , du Conseil Régional d'Aquitaine
et du Conseil Général de la Haute-Garonne